

Onderzoek naar de houding van jongeren over het versturen en bezitten zonder toestemming van seksuele beelden

Onderzoeksteam

Amber Van de Maele

Aurélie Gilen

Mona Giacometti dr.

Coördinatie:

Catherine Van de Heyning prof. dr.

Michel Walrave prof. dr.

i.s.m.: Profacts

Inhoudsopgave

Het onderzoek samengevat	4
Een inleiding tot online seksueel geweld.....	6
1. Het onderzoek.....	7
1.1. Opdracht en doelstellingen.....	7
1.2. Uitvoering van het onderzoek	7
1.3. De populatie.....	8
2. Het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud	10
2.1. Probleemstelling	10
2.2. Hoe – wie – waar? Prevalentie van het sturen en ontvangen van seksueel getinte beelden 12	
➤ Wie ontvangt seksueel getinte beelden en hoe vaak?	12
➤ De impact van het ontvangen van niet-gewenst seksueel getinte inhoud	15
➤ Wie stuurt er seksuele getinte beelden?	15
➤ Waarom sturen jongeren seksueel getinte beelden?.....	16
2.3. Bestrafen van het niet-consensueel versturen van naaktbeelden.....	18
➤ Huidig wettelijk kader: strafbaar of niet?.....	18
➤ De kijk van jongeren op het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud	18
➤ Aanpak van niet-consensueel versturen van seksueel getinte aanpak	21
Conclusies & Aanbevelingen.....	23
3. Niet-consensueel bezit van seksueel getinte beelden.....	24
3.1. Probleemstelling	24
3.2. Hoe – wie – waar? Prevalentie van het bezit van seksueel getinte beelden.....	26
➤ Slachtoffers: bezit van seksueel getinte inhoud door een ander	26
➤ Daderschap: bezit van seksueel getinte inhoud van een ander persoon	27
➤ Hoe komt een persoon in het bezit van beelden van anderen zonder toestemming?	28
3.3. Bestrafen van niet-consensueel bezit van naaktbeelden.....	31
➤ Huidig strafrechtelijk kader en aanpassingen.....	31
➤ De kijk van jongeren op het niet-consensueel bezit van seksueel getinte inhoud.....	32
➤ Aanpak van het niet-consensueel bezit van seksueel getinte inhoud.....	35
Conclusies & aanbeveling	37
Bibliografie	38

Het onderzoek samengevat

Online seksueel geweld is een stijgend fenomeen bij jongeren. Dit onderzoek bespreekt twee vormen van online seksueel geweld, namelijk het versturen van seksueel getinte inhoud zonder toestemming (bv. dick pics) en het bezit van seksueel getinte inhoud (bv. naaktbeelden) zonder toestemming van diegene die daarop wordt afgebeeld bij jongeren tussen de 15 en 25 jaar.

Het onderzoek komt tot de vaststelling dat een groot deel van de jongeren al eens seksueel getinte inhoud ontvingen. **Eén op twee meisjes ontving al eens een dick pic**, waarvan dit in de meeste gevallen gebeurde zonder dat dit gevraagd werd. In het bijzonder jongere respondenten, vrouwelijke respondenten en respondenten met een niet-heteroseksuele geaardheid gaven aan al eens een niet-gevraagde dick pic te hebben ontvangen. Meer dan de helft van de vrouwelijke respondenten gaf aan deze niet-gevraagde dick pics van onbekenden te hebben ontvangen en buiten de context van een romantische of seksuele relatie.

Verzenders geven aan deze beelden vooral te versturen om de tegenpartij op te winden, te flirten, in de hoop zelf een beeld terug te krijgen of voor hun eigen seksuele opwindning. Een significante groep geeft aan deze beelden ook te versturen om te pesten of de ontvanger te intimideren. Ontvangers van niet-gewenste beelden voelen vooral gevoelens van schaamte, boosheid en woede.

In vergelijking met het sturen, geven veel minder jongeren aan weet te hebben dat hun naaktbeelden in het bezit zijn van een ander. Een **12% van de respondent geeft aan dat anderen hun seksueel getinte beelden in hun bezit hebben zonder hun toestemming**. Bovendien geeft ook 12% van de respondenten aan niet te weten dat iemand anders in het bezit is van hun seksueel getinte beelden. Daarbij geven net meer jongens t.o.v. meisjes aan dat hun beelden in het bezit zijn van een ander.

Uit vergelijking met andere studies leidt het onderzoek af dat jongeren maar een beperkt idee hebben of willen rapporten over het bezit van hun naaktbeelden door anderen, wat mogelijk te verklaren is door stigma. Het niet-consensueel bezit is vooral het gevolg van de weigering om beelden te verwijderen die met toestemming zijn verkregen (bv. op het einde van een relatie) en door screenshots en downloads van beelden zonder toestemming.

Jongeren vinden zowel het niet-consensueel versturen als bezit van seksueel getinte inhoud schadelijk en de grote meerderheid vindt dat dit strafbaar zou moeten zijn. Meer jongeren geven aan dat ze vinden dat het bezit zonder toestemming strafbaar zou moeten zijn dan het versturen van seksueel getinte inhoud zonder toestemming. Ze kunnen niet goed inschatten welke situaties van bezit en versturen vandaag al strafbaar zijn.

Jongeren vinden dat deze vormen van online seksueel geweld vooral aangepakt moeten worden door een verplichte cursus online seksueel geweld, bemiddeling en schadevergoeding. Slechts een beperkte groep vindt dat het niet-consensueel bezit en versturen bestraft moet worden met een gevangenisstraf.

Het onderzoek komt tot een aantal aanbevelingen:

- 1) Ontwikkel gedragsregels rond online seksueel geweld en maak hier opeenvolgende campagnes rond
- 2) Versterk de digitale mediawijsheid bij jongeren waarbij toestemming het uitgangspunt is voor online seksuele interactie
- 3) Ontwikkel een cursus voor plegers van online seksueel geweld betreffende rond online seksuele interactie, het stellen van juiste grenzen en het herkennen van die grenzen

- 4) Zorg voor een dekkend juridisch kader voor de aanpak van het niet-consensueel versturen en bezit van seksueel getinte inhoud
- 5) Stimuleer verder onderzoek naar online seksueel geweld om beter de prevalentie, impact en onderliggende redenen te begrijpen

Een inleiding tot online seksueel geweld

Online seksueel geweld is een stijgend fenomeen. Of het nu gaat om het verspreiden van kindermisbruikmateriaal en online groomen van minderjarigen, het verspreiden van naaktbeelden zonder toestemming of online afpersen om seksuele beelden of handelingen in ruil te krijgen, onderzoek toont aan dat er een volhoudende stijgende lijn zit in dit soort fenomenen. Uit internationaal onderzoek blijkt dat online seksueel geweld bij alle leeftijdscategorieën voorkomt. Niet alleen jongeren worden dus het slachtoffer van online seksueel geweld. Wel zijn het vooral de jongere groepen die het meest getroffen worden (Gamez-Gaudix et al., 2015). Daarbij zijn vrouwen en LGBTIQ+ bijzonder kwetsbaar voor deze vorm van online geweld.

Online seksueel geweld bij jongeren is een schadelijk bijproduct van de opkomst van sociale media en het gebruik van smartphones. Dit leidde tot een beeldcultuur onder minderjarigen. Elk moment wordt in beeld gevat en online gedeeld, dus ook deze van seksuele activiteiten. Deze digitalisering speelt een rol in de seksuele ontwikkeling van jongeren. Online experimenteren en communiceren met seksuele beelden wordt vandaag ervaren als een volwaardig deel van de algemene seksuele ontwikkeling en ontdekking. De Covid 19 – epidemie versnelde deze evolutie. Doordat het internet en dan vooral sociale media vaak de enige mogelijkheid tot contact met en ontdekking van de buitenwereld waren.

Als iemand een dergelijke foto doorstuurt naar een ander noemen we dit sexting. Dit kan perfect passen binnen een gezonde seksuele ontwikkeling, ontdekking of intieme relatie (Van Ouytsel et al. 2022). Waar sociale media en andere digitale toepassingen veelal een onschadelijke rol vervullen in seksuele ontwikkeling en relaties, gaat dit ook gepaard met misbruik. Seksueel getinte inhoud wordt regelmatig zonder de toestemming van de afgebeelde persoon bewaard, doorgestuurd en gedeeld. Bovendien krijgen jongeren ook regelmatig seksueel getinte beelden waar ze niet naar gevraagd hebben zoals dick pics. Door de afstandelijkheid en anonimiteit van het internet wordt het risico van online gedrag en de impact ervan door jongeren onderschat.

Dit rapport focust op twee vormen van online seksueel beeldmisbruik bij jongeren tussen de 15 en 25 jaar, namelijk **het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud** (bv. dick pics) en **het niet-consensueel bezit van seksueel getinte inhoud**.

In dit rapport wordt onderzocht hoe vaak deze vormen van seksueel geweld bij 15 tot 25 – jarigen in België voorkomen, hoe zij dit ervaren en of ze vinden dat dit strafbaar moet zijn. Deze bevindingen worden gekaderd binnen het bestaande internationale onderzoek over online seksueel geweld en het wettelijke kader. Daarvoor werden 1819 Belgische jongeren bevroegd.

1. Het onderzoek

1.1. Opdracht en doelstellingen

Op vraag van de Staatssecretaris voor Gendergelijkheid, Gelijke Kansen en Diversiteit, mevrouw Sarah Schlitz, financierde het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen een onderzoeksopdracht naar de houding van jongeren met betrekking tot het niet-consensueel bezit van seksueel getinte inhoud en het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud (IGVM/LS/KVD/CONV.2022-25).

Het doel van het onderzoek is om een lacune in literatuur en onderzoek naar het niet-consensueel versturen en het niet-consensueel bezit van seksueel getinte inhoud in te vullen met cijfers en analyse over deze fenomenen bij jongeren in België. De resultaten worden onderverdeeld op basis van geslacht en seksuele oriëntatie van de respondenten en zijn bovendien representatief naar verdeling tussen de geslachten en seksuele oriëntatie. Het onderzoek diende verder te bouwen op reeds uitgevoerd en lopend onderzoek naar online seksueel geweld.

➤ Hieruit volgende de **4 doelstellingen** van deze opdracht

Zicht krijgen hoe vaak jongeren ongewenst beelden krijgen met seksuele inhoud en hoe vaak er bezit is van seksueel getinte zonder toestemming onder jongeren

De rol van leeftijd, gender en seksuele oriëntatie op dader- en slachtofferschap bekijken

De cijfers aanvullen & analyseren tegen de achtergrond van bestaande literatuur

De bestraffing in kaart brengen alsook hoe jongeren hiernaar kijken aangevuld met het buitenlandse en Europese kader

Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Universiteit Antwerpen, meer bepaald door het onderzoeksteam onder leiding van Prof. dr. Catherine Van de Heyning en Prof. dr. Michel Walrave, met dr. Mona Giacometti, doctoraal onderzoeker Aurélie Gilen, en een specifiek voor het onderzoek aangestelde onderzoeker Amber Van de Maele. Dit onderzoek bouwt verder op een breder onderzoek naar online geweld, namelijk het @ntidote onderzoek, binnen het kader van de Brain 2.0 projecten gefinancierd door de Belgian Science Policy Office. Het onderzoeksteam werkte samen met Profacts voor de online survey onder jongeren.

Een tussentijds rapport met de literatuurstudie en juridische analyse werd opgeleverd in december 2023. Het gefinaliseerde eindrapport werd opgeleverd op 31 januari 2023 en na revisie op 3 februari 2023.

1.2. Uitvoering van het onderzoek

Het onderzoek baseerde zich in de eerste plaats op de bestaande wetenschappelijke literatuur over het niet-consensueel versturen en bezitten van seksueel getinte beelden. Op deze basis werd dan ook een survey opgesteld waarbij jongeren tussen de 15 tot 25 jaar gepeild werden naar hun ervaring met het niet-consensueel versturen en/of het niet-consensueel bezit van seksueel getinte beelden. Bij de survey werd in het bijzonder gekeken naar mogelijke verschillen op basis van drie indicatoren,

namelijk gender (met inbegrip van gender identiteit), leeftijd en seksuele oriëntatie. Er werd gezocht naar significante verschillen op een betrouwbaarheidsinterval van 95%. Bijkomend werd ook gepeild naar hun online / offline romantische en seksuele interacties. De resultaten uit de survey werden steeds gekaderd binnen het bestaande onderzoek.

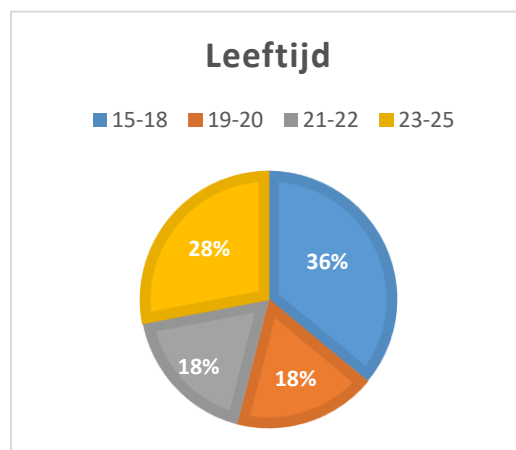
Bijkomend werden scenario's ontwikkeld om te peilen hoe jongeren reageren op concrete situaties. Door te werken met fictieve verhalen, waar seksueel getinte inhoud werd verstuurd of in bezit was zonder toestemming, wordt dieper gegraven naar de beoordeling van deze situaties bij jongeren. Er werd in deze scenario's steeds één factor gewijzigd om het belang van bepaalde factoren na te gaan. De verschillende scenario's werden door gelijke representatieve groepen beantwoord (N= 165).

Ter voorbereiding van de survey, werd nagegaan welk het taalgebruik jongeren hanteren en welke situaties ze tegenkomen. Dit zorgde ervoor dat de scenario's en vragen van de survey voldoende dicht bij hun leefwereld kwamen. Dit gebeurde op basis van een analyse van inkomende vragen over het niet-consensueel versturen en bezit van seksueel getinte inhoud bij jongerenhulplijn Awel en bevraging bij Child Focus. Dit taalgebruik werd in de survey aangevuld met een korte definitie.

Tot slot werd ook het huidige wettelijke kader geanalyseerd om te kijken hoe de fenomenen vandaag al bestraft kunnen worden en vergeleken met hoe jongeren hiernaar kijken. Dit werd aangevuld met alternatieve voorbeelden van aanpak in het buitenland.

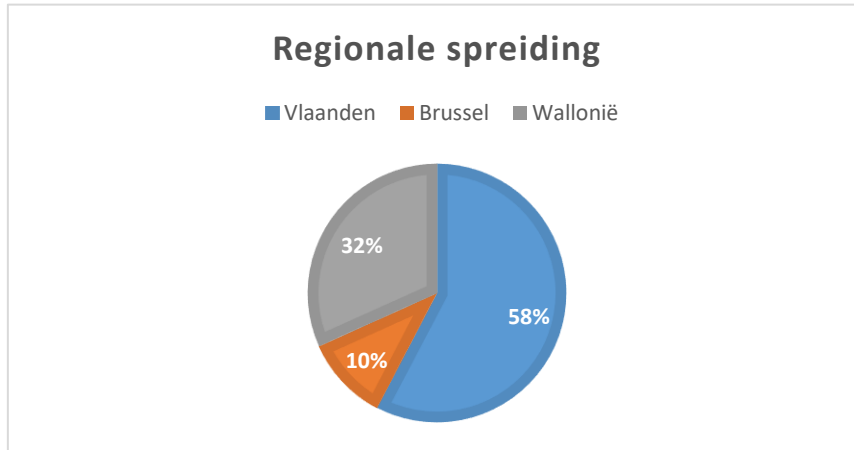
1.3. De populatie

De survey had een totale sample van **1819 respondenten** tussen de 15 en 25 jaar. De sample kende een vergelijkbare en representatieve vertegenwoordiging op basis van leeftijd waarbij zowel minderjarige als meerderjarige jongeren representatief vertegenwoordigd zijn.

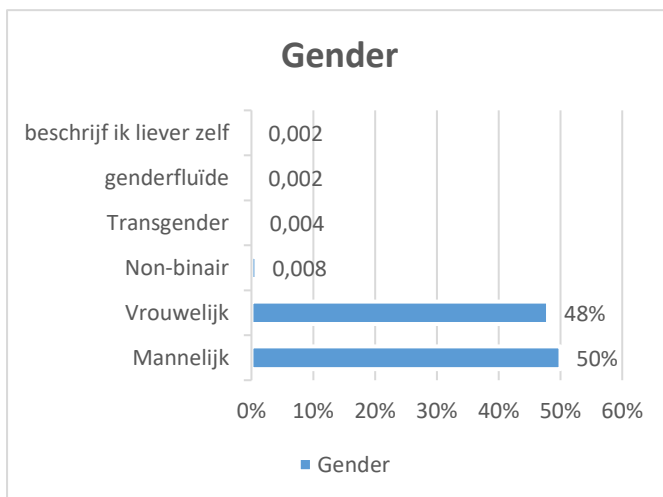
Grafiek 1: leeftijdsverdeling respondenten

Omdat er gepeild werd naar de kijk van Belgische jongeren werd er ook gezocht naar een goede verdeling tussen de verschillende taalgroepen, waarbij de survey zowel in het Nederlands als Frans werd opgesteld met controle op coherentie. Dit leidde tot een verdeling van respondenten over Vlaanderen, Brussel en Wallonië.

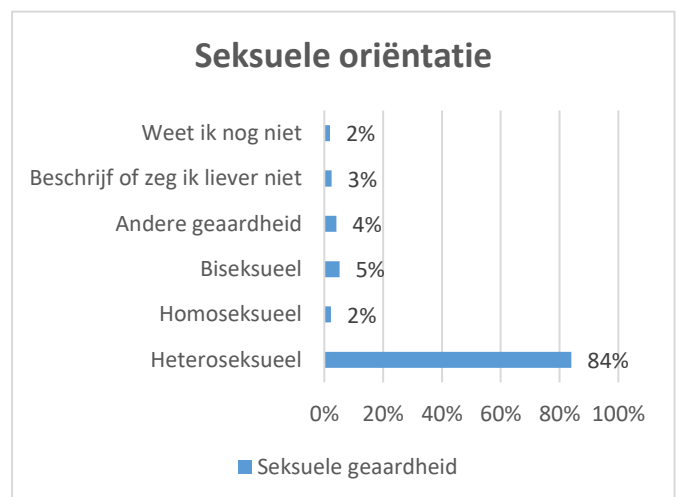

Grafiek 2: Regioverdeling respondenten

De verdeling van de respondenten volgens gender, leeftijd en seksuele oriëntatie werd representatief verdeeld voor de Belgische bevolking. Dat betekent een gelijke verdeling voor mannelijke en vrouwelijke respondenten met een beperktere vertegenwoordiging van andere genderidentiteiten. en een gelijke verdeling van Nederlands- en Franstaligen.

Grafiek 3: Genderverdeling respondenten

Grafiek 4: Seksuele geaardheidsverdeling respondenten

2. Het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud

2.1. Probleemstelling

Dit rapport bespreekt in de eerste plaats het **niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud**. Dit is het sturen van zelfgemaakte expliciete seksuele beelden of geluidsopnamen via digitale technologieën (bijv. via tekstberichten, instant sociale media, Airdrop of Bluetooth) aan nietsvermoedende of niet-instemmende ontvangers (Harper et al. 2019). Het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud is een vorm van sexting, zij het zonder toestemming van de ontvanger. Anders dan sexting met toestemming, wordt het dan ook gezien als een vorm van seksuele intimidatie (Ringrose et al., 2021b). Op het niveau van de Raad van Europa werd het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden reeds opgenomen als een vorm van gender-gerelateerd geweld.¹ In de eerste aanbeveling bij het Verdrag van Istanbul werd het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden uitdrukkelijk vermeld als een vorm van cyberbelaging.

Voorbeeld: Een bekende Vlaamse seksuoloog, Lotte Vanwezemael, legde klacht neer bij de politie tegen 50 mannen voor het versturen van dick pics via sociale media. Ze gaf aan een aanhoudende stroom van zowel dit soort foto's als seksuele opmerkingen te krijgen via haar sociale media. Ze omschreef haar gevoel bij het neerleggen van de klacht als "moedeloosheid dat dit probleem jammer genoeg zal blijven bestaan zolang hier niet ingegrepen wordt".²

Omdat in de meeste gevallen beelden van mannelijke genitaliën worden doorgestuurd, wordt dit in de media meestal aangeduid als 'dick pics' (Freeman, 2020). In de academische literatuur wordt dan weer vooral gesproken over cyberflashing (McGlynn & Johnson, 2021).

Waarom krijgen jongeren hier mee te maken? In de literatuur worden verschillende oorzaken gedeut. Het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden wordt maatschappelijk vaak genormaliseerd met de aanname dat jongens dit nu eenmaal doen, of het wordt goedgepraat omdat jongens 'gewoon rotzooien' (Hunehäll Berndtsson et al., 2021). Ook door ze te aanzien als tekenen van wenselijkheid en populariteit voor meisjes worden dick pics genormaliseerd (Ringrose et al., 2021b). Canadees onderzoek van Ricciardelli and Adorjan (2018) ondervond dat het voor meisjes zodanig gebruikelijk was dat ze ongewenste dick pics ontvingen dat ze er grapjes om maakten. Ook dit is een vorm van het normaliseren van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden.

Volgens McGlynn en Johnson (2021) wordt het fenomeen best niet beschreven onder de noemer 'ongewenste dick pics' omdat het woord dick pic een lichtere connotatie kent, waardoor het grappig en onschuldig klinkt. Cyberflashing zou een betere benaming zijn gezien het verband tussen de technologische aard van het fenomeen (cyber) en de seksuele blootstelling (flashing). Hoewel deze term ook zijn beperkingen kent want het woord 'flashing' minimaliseert de aard en schade van de seksuele blootstelling en is inconsistent met de ervaringen van slachtoffers. Het suggereert dat dit

¹ GREVIO General recommendation no. 1 on the digital dimension of violence against women, aangenomen 20 oktober 2021, te raadplegen: www.coe.int/en/web/istanbul-convention/-/grevio-publishes-its-general-recommendation-no-1.

² "Onderzoek in zaak over de dick picks van Lotte Vanwezemael loopt nog steeds, zegt parket", GVA 23 maart 2022, https://www.gva.be/cnt/dmf20220323_96487962.

slechts een kortstondige ervaring is, slechts een flits (flash), daarentegen getuigen vele slachtoffers juist over langdurige persoonlijke confrontaties. Daarnaast is cyberflashing, juist doordat de dader het beeld digitaal vastlegt, meer gefixeerd en tastbaar (McGlynn & Johnson, 2021).

Deze vaststellingen kaderen in een bredere problematiek van seksuele dubbele standaarden bij sexting, waardoor er verschillende 'regels' aanvaard worden voor jongens en meisjes. Voor jongens kan het delen en beoordelen van beelden die ze van meisjes hebben gekregen, hen status opleveren in de mannelijke peergroup (Hunehäll Berndtsson et al., 2021). Daarentegen zijn meisjes door de seksuele dubbele standaarden niet in staat om dick pics te gebruiken voor status op dezelfde manier als jongens naaktfoto's van meisjes kunnen gebruiken. Dit omdat meisjes de kans lopen vernederd te worden als ze dick pics ontvangen (Ringrose et al., 2021b). Meisjes lopen daarnaast ook een groter risico dan jongens om gestigmatiseerd te worden voor hun sextinggedrag en worden vaak onderworpen aan *slut shaming* en morele oordelen. Wanneer jongens daarentegen aan sexting doen, worden zij vaak bewonderd door andere jongens en wordt dit geconstrueerd als een genormaliseerde vorm van mannelijkheid (Hunehäll Berndtsson et al., 2021).

Een verontrustende variant van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden gebruikt Bluetooth of Apple AirDrop technologie om vrouwen in drukke openbare gelegenheden te bestoken met anoniem verzonden seksueel expliciete beelden (Freeman, 2020). Uit getuigenissen van slachtoffers blijkt dat vrouwen vaak het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden ervaren in fysieke openbare ruimtes; in supermarkten, bibliotheken, restaurants, musea, universiteiten campussen, luchthavens en op het openbaar vervoer. Deze vorm van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden lijkt daarom sterk op het fysieke 'flashen' ofwel exhibitionisme, wanneer een onbekende man zijn geslachtsdeel ontbloot in het openbaar en toont aan anderen in de buurt (McGlynn & Johnson, 2021).

Hierbij kan de dader bijvoorbeeld een dick pic sturen naar alle telefoons die zich in de buurt bevinden maar kan deze ook meer doelgericht een dick pic sturen naar een specifiek slachtoffer in de buurt. Vervolgens spelen ook de andere omstaanders een rol, waarbij een slachtoffer omringd kan zijn door een heleboel mensen en de dader dus niet kan identificeren maar het kan ook zijn dat dader en slachtoffer wel alleen zijn, waardoor het slachtoffer zich zeer geïntimideerd kan voelen (McGlynn & Johnson, 2021).

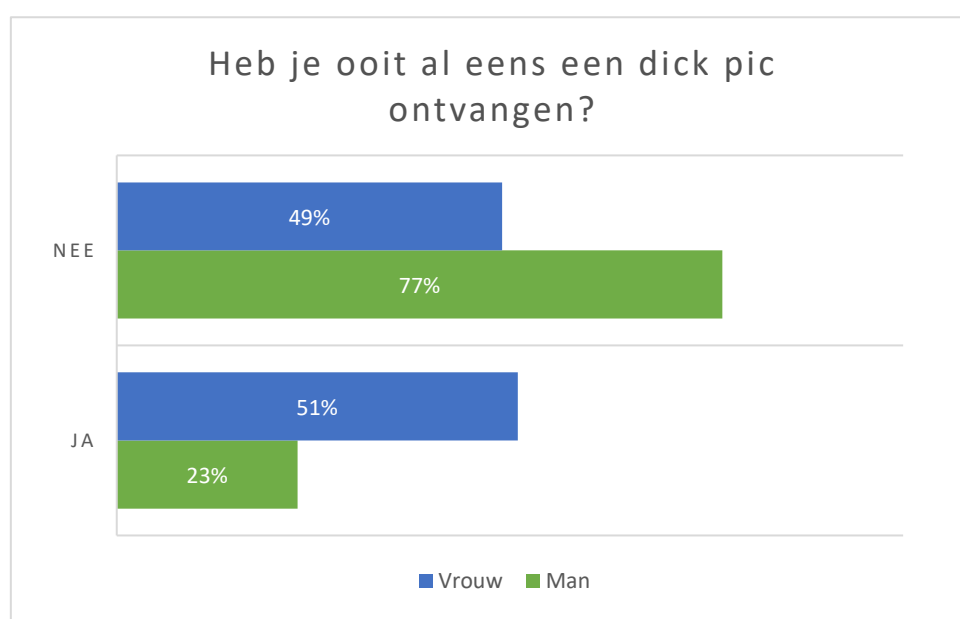
Wanneer mannen ongevraagd dick pics sturen, is er inherent geen toestemming voor de ontvangst van deze beelden, noch hebben de ontvangers controle over of en wanneer ze die ontvangen. In essentie wijst deze vorm van seksuele intimidatie vrouwen op een gebrek aan recht op privacy of zeggenschap over hun eigen blootstelling aan naaktbeelden, omdat ze geen controle hebben over het verzenden en ontvangen van deze beelden. Ongeacht de bedoeling van de afzender is het versturen van ongevraagde dick pics ongetwijfeld een uitoefening van macht (Marcotte et al., 2020).

De vraag rijst waarom het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden niet even serieus genomen wordt als exhibitionisme en seksuele belaging in de offline wereld, aangezien dit laatste door de band genomen wel bestraft wordt (Ringrose et al., 2021b). Dit wijst op een digitale empathiekloof te zijn, waarbij jongeren (maar vaak ook volwassenen) misbruik van digitale beelden niet op dezelfde manier aanzien als fysiek misbruik. Bovendien blijkt ook dat niet alle slachtoffers de ongewenste beelden als even schadelijk aanzien. Recidivisme speelt alvast een belangrijke rol. Slachtoffers die niet één maar meerdere ongewenste beelden ontvangen, kunnen dit als een groter probleem ervaren, terwijl anderen het daardoor juist 'gewoon worden' (Ringrose et al., 2021b).

2.2. Hoe – wie – waar? Prevalentie van het sturen en ontvangen van seksueel getinte beelden

➤ Wie ontvangt seksueel getinte beelden en hoe vaak?

Uit de survey blijkt dat jongeren zeer regelmatig online seksueel getinte inhoud ontvangen. Het gaat daarbij vooral om dick pics, namelijk beelden van een penis. Uit de survey bleek dat 37% van de totale respondenten (N=1819) al eens een dick pic had ontvangen. **Dit percentage ligt significant (BI 95%) hoger bij vrouwen.** Meer dan de helft, namelijk 51% van de vrouwen (N= 955), gaf aan al eens een dick pic ontvangen te hebben. Daarnaast is 34% van de respondenten die een dick pic ontvingen tussen 15 en 20 jaar (N= 887).

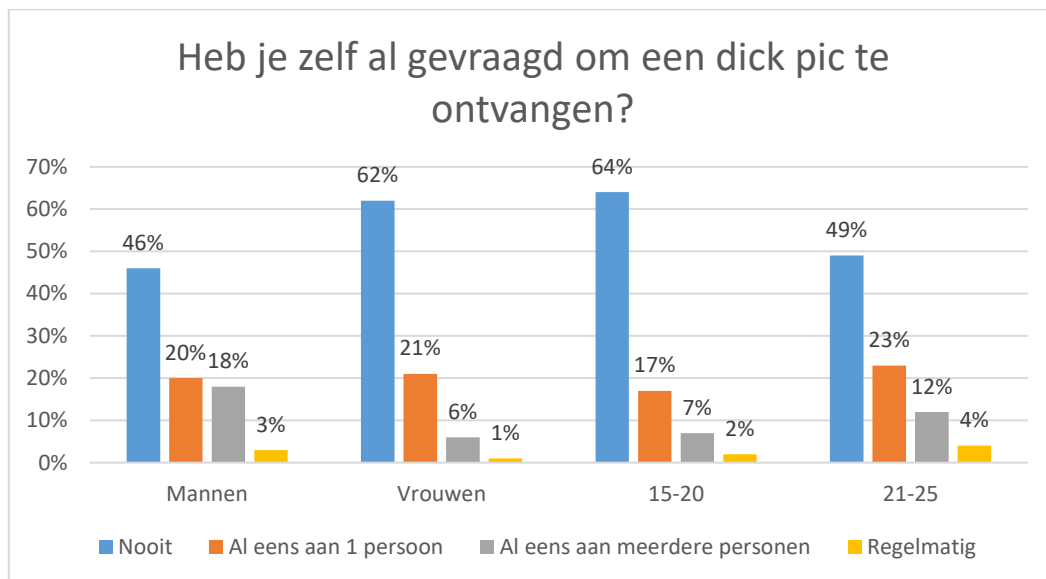

Grafiek 6: antwoorden op het reeds ontvangen van dick pics

Het is **vooral de jongere categorie van respondenten** die regelmatig een dick pic ontvangt. Over de hele populatie geeft 14% aan al vaak een dick pic te hebben ontvangen en 8% heel vaak. De categorie 15-20 rapporteerde significant (BI 95%) hoger op het 'vaak ontvangen van dick pics', nl. 17% (n=313) in vergelijking met de categorie 21-25 met 11% (n= 384). Niet alleen leeftijd en gender, maar **ook seksuele geaardheid is bepalend**. Respondenten die zich naar seksuele geaardheid identificeren als biseksueel, homoseksueel of lesbisch, fluïde en panseksueel geven significant (BI 95%) meer aan dick pics te hebben ontvangen dan heteroseksuelen, met respectievelijk .

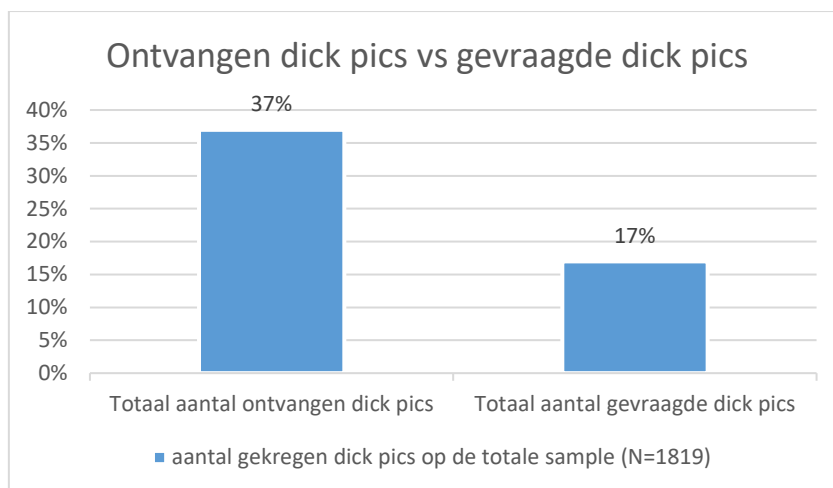
In een tweede stap werd er gepolst naar het ongewenst karakter van deze beelden met seksueel getinte inhoud. Meer dan de helft (N = 730) gaf aan dat zij nog nooit om een dick pic hadden gevraagd. Slechts een kleine groep respondenten gaf aan regelmatig of vaak om dergelijke beelden te vragen. Opnieuw is hier een significant (BI 95%) verschil op basis van gender en leeftijd.

Mannelijke respondenten geven vaker dan vrouwen aan dat ze al eens om zo'n beeld hadden gevraagd. Jongere respondenten zullen bovendien minder geneigd zijn aan te geven dat ze al om dick pics gevraagd hebben.

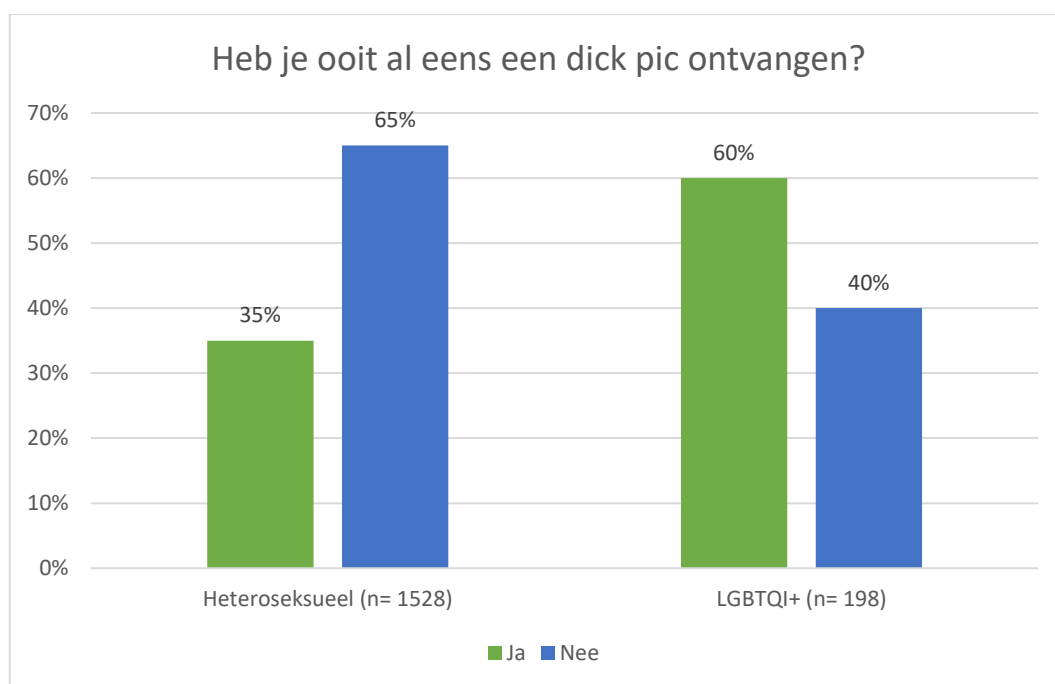
Grafiek 7: antwoorden op het reeds vragen om dick pics te ontvangen

De combinatie van het ontvangen van dergelijke beelden enerzijds en het vragen van die beelden leert ons dat het grote merendeel van de ontvangen foto's niet gevraagd en dus zonder voorafgaande toestemming waren. Namelijk 37% van het totaal aantal respondenten gaf aan dat ze al een dick pic ontvingen, maar slechts 17% van het totaal aantal respondenten gaf aan daar ooit al om gevraagd te hebben. Dat wil dus zeggen dat **wel 20% van onze respondenten een ongevraagde dick pic kreeg**. Deze survey-resultaten tonen daarbij aan dat **jonge vrouwen opmerkelijk vaker ongevraagde dick pics krijgen**.

Grafiek 8: vergelijking aantal ontvangen en gevraagde dick pics

Naast vrouwen worden ook LGBTQI+ populaties regelmatig geconfronteerd met het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden.

Grafiek 9: verdeling antwoorden op het ontvangen van dick pics op basis van seksuele geaardheid

De cijfers tonen aan dat jongeren zeer vaak beelden met een seksuele inhoud krijgen en dat deze overwegend ongewenst zijn. In het bijzonder jongere en vrouwelijke respondenten krijgen hiermee te maken. Bovendien krijgen vooral vrouwelijke respondenten beelden van personen die zij niet (in de fysieke wereld) kennen. Gender is dus een belangrijke component voor dit fenomeen. Het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden is dan ook een uitermate gendergerelateerde vorm van online geweld.

Deze cijfers komen overeen met internationaal onderzoek. Uit een literatuurstudie door McGlynn & Johnson (2021) bleek dat ongeveer de helft van de vrouwen al een ongewenste dick pic ontving. Ook in deze studies kwam naar voor dat jongere respondenten en vrouwen vaker dit soort beelden krijgen

zonder dat ze hierom gevraagd hebben. Hieruit blijkt dat het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden een veel voorkomend online probleem is, waarbij vrouwen - en jonge vrouwen in het bijzonder - onevenredig vaak het slachtoffer zijn en de meeste negatieve gevolgen melden.

Het onderzoek toont bovendien aan dat LGBTQIA+ respondenten eveneens meer geconfronteerd worden met het ontvangen van niet-gevraagde seksuele beelden. Ook dit komt overeen met resultaten in eerdere studies. In een onderzoek van Marcotte et al. (2020) kregen niet-heteroseksuele mannen ongeveer even vaak niet-consensueel verstuurd seksueel getinte beelden als vrouwen.

➤ **De impact van het ontvangen van niet-gewenst seksueel getinte inhoud**

De respondenten die aangaven dat ze een ongevraagde dick pic kregen, werden vervolgens bevraagd naar de impact hiervan. Hiervoor werd de Cybervictimization Emotional Impact Scale (CVEIS) gebruikt, op basis van gelijkaardig onderzoek van Durán & Rodríguez-Domínguez (2022) die deze schaal ook gebruikten om de emotionele impact op vrouwen van het ontvangen van een ongevraagde dick pic te beoordelen. Zij gebruikten twee subschalen van de CVEIS om de gevolgen zoals depressieve gevoelens maar ook de mate van ergernis te meten. De respondenten konden deze impactschaal beantwoorden met behulp van een Likert-schaal (5 puntenschaal gaande van 1= helemaal niet, 2= een beetje, 3=matig, 4=veel en 5=heel erg veel).

Hieruit blijkt dat de respondenten als reactie op het ontvangen van niet-gewenste seksuele inhoud het vaakst 'beschaamd', 'boos', en 'woedend' aanduiden. Bij elk van deze schalen gaf meer dan 30% (n= 729) van de respondenten score 'veel' of 'heel veel' aan. Ook 'nerveus', 'bang', 'hulpeloos' en 'prikkelbaar' volgden hier kort op. De schalen 'eenzaam' en 'schuldig' werden door heel wat minder respondenten hoog gescoord.

Wanneer de sociodemografische aspecten van de respondenten mee worden geanalyseerd, blijkt dat mannelijke slachtoffers toch een andere impact ervaren dan vrouwelijke slachtoffers. De schalen 'schuldig' en 'eenzaam' worden namelijk significant hoger gescoord door de mannelijke respondenten. Mannelijke slachtoffers voelen zich dus schuldiger en eenzamer na het ontvangen van een ongevraagde dick pic dan vrouwelijke slachtoffers. Vrouwelijke respondenten daarentegen scoren dan weer significant hoger op de schalen 'boos' en 'woedend'. Het lijkt er dus op dat niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden **vooral een geërgerde impact** met zich meebrengt voor slachtoffers, in het bijzonder voor de vrouwelijke slachtoffers.

➤ **Wie stuurt er seksuele getinte beelden?**

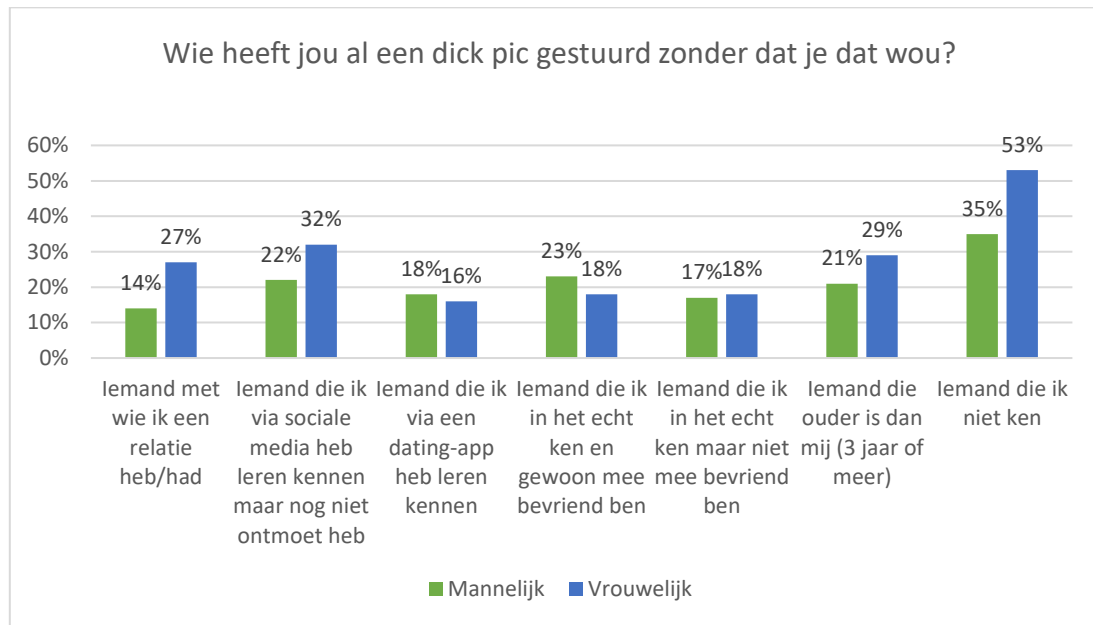
Het onderzoek ging naast de prevalentie ook in op wie seksueel getinte beelden verstuurt. Hierbij werden twee wegen bewandeld. In de eerste plaats werd aan ontvangers van deze beelden gevraagd van wie ze deze hadden gekregen. Daarbij werd er gekeken naar verschillen in gender en leeftijd. Een hoog aantal van zowel vrouwelijke als mannelijke correspondenten geeft aan **deze dick pics ontvangen te hebben van personen die ze niet kennen**.

Bijna de helft van de jongeren die al eens een dick pic kregen (n= 730) geven aan dat ze al een dergelijke beeld van een onbekende kregen. Daarnaast zijn deze beelden zowel bij mannen als vrouwen regelmatig afkomstig van personen die ze van sociale media kennen maar niet in de fysieke wereld. De afzender van een ongevraagde dick pic is dus in het merendeel van de gevallen iemand die jongeren niet of minstens niet fysiek kennen.

Vrouwelijke respondenten krijgen daarbij deze beelden significant vaker van personen die ze niet kennen dan mannelijke respondenten. Mannelijke correspondenten kunnen dan ook vaker de verstuurder identificeren in de fysieke wereld, onder andere een leerkracht, een trainer op de

sportclub, een familielid, een baas en een collega op het werk. Bovendien zullen vrouwelijke respondenten eerder dan mannelijke respondenten dergelijke beelden krijgen van hun partner of van iemand die ze wel via sociale media maar niet fysiek ontmoet hebben.

Daarnaast gaf 10% van het totaal aantal respondenten aan dat de verstuurder van de ongewenste dick pic (meer dan) 3 jaar ouder was dan zichzelf. Opmerkelijk komt dit heel wat vaker voor bij vrouwen, nl. 15% van de vrouwelijke respondenten (n=955) gaf aan dat zij een dick pic kregen van iemand (meer dan) 3 jaar ouder, terwijl slechts 5% van de mannelijke respondenten (n=833) dit aangaven.

Grafiek 10: Antwoorden over wie dick pics toestuurde

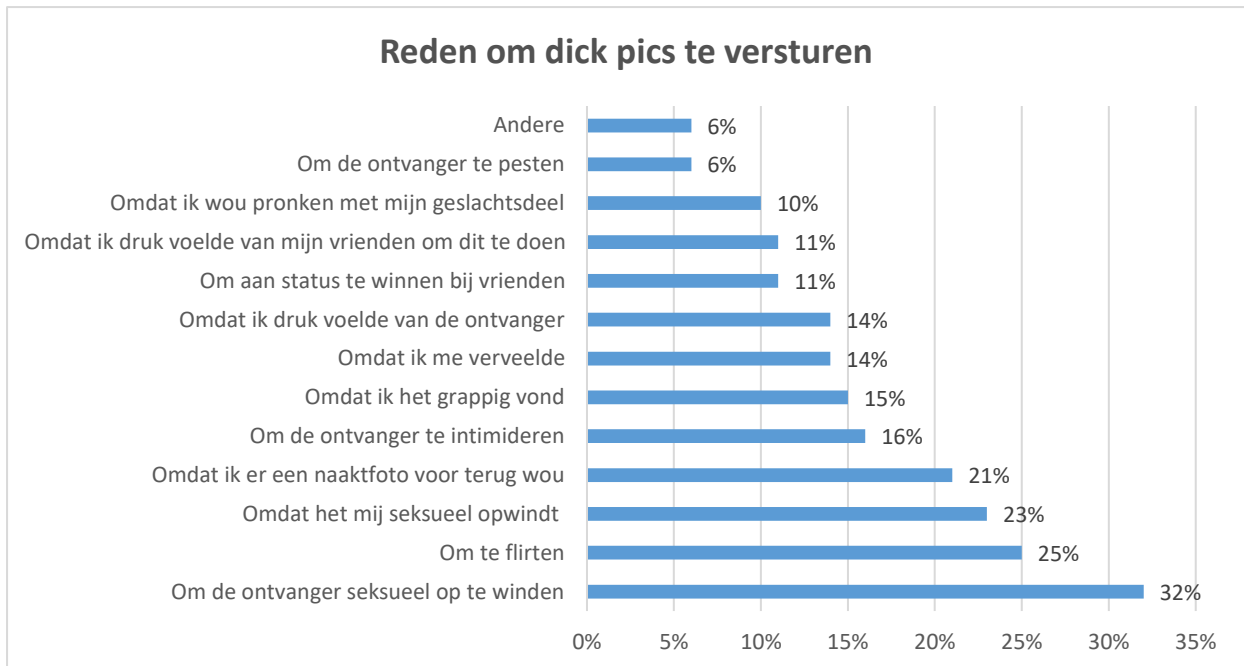
In de tweede plaats werden mannelijke respondenten bevraagd **of ze zelf al eens een dick pic hadden verstuurd**. Daarop antwoordde 27 % (n= 608) positief waarvan de grote meerderheid van de verstuurders meerderjarig was. Toch was 11% van de mannelijke respondenten die al eens een dick pic verstuurden minderjarig. Bijna **14% van de respondenten gaf aan een dick pic te hebben verstuurd zonder hierover vooraf gesproken te hebben** met de ontvanger. Dit gebeurde veelal in het kader van een relatie of online (dating) contacten. Zo’n 23% van diegenen die al een dick pic verstuurden, gaven aan dit te hebben gestuurd naar onbekenden.

➤ **Waarom sturen jongeren seksueel getinte beelden?**

Het onderzoek polste bij de verstuurders van dick pics (n= 180) eveneens naar de reden waarom ze dergelijke beelden verstuurden. Hierbij werd verder gebouwd op de motivaties voor het versturen die al in eerdere literatuur werden opgenomen op basis van kwalitatief onderzoek. Deze verschillende motieven werden getest onder de correspondenten. Daarbij blijkt dat deze aangehaalde redenen ook terugkomen bij de correspondenten van de survey. Seksuele interactie en opwinding blijken veel voorkomende redenen.

Zo zijn de voornaamste redenen voor het versturen van deze beelden het opwinden van de ontvanger en om een manier van flirten. Daarnaast worden de beelden veelal verstuurd voor hun eigen seksuele opwinding of in de hoop om naaktfoto’s terug te krijgen. Bijna 15% van de respondenten (n= 180) verstuurde deze beelden omdat ze dit grappig vonden. Een significant (BI= 95%) deel van de respondenten heeft een kwaadwillige insteek voor het versturen van de beelden: 23% gaf aan

dergelijke beelden al eens verstuurd te hebben met als motivatie om de ontvanger te intimideren of te pesten.

Grafiek 11: waarom worden dick pics verstuurd

Deze vaststellingen vinden aansluiting bij eerder onderzoek waar seksueel getinte beelden voor een veelvoud aan motieven verstuurd worden. In deze onderzoeken waren de meest voorkomende redenen voor het versturen de hoop om naaktbeelden terug te krijgen, de ontvanger seksueel op te winden, pronken met het geslachtsdeel, complimenteren en flirten. Maar ook vrouwenhaat, macht en controle kwamen regelmatig terug als motieven voor het sturen van dick pics (Ringrose et al, 2021b). Ook humor werd aangegeven als motief, waarbij mannen foto's van hun eigen geslachtsdelen sturen naar hun vrienden (zowel mannelijk als vrouwelijk) als grap (Burket, 2015).

2.3. Bestrafen van het niet-consensueel versturen van naaktbeelden

➤ Huidig wettelijk kader: strafbaar of niet?

Er bestaat discussie over het huidig wettelijk kader van toepassing op het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden. Concreet komen er drie bepalingen in aanmerking in het strafwetboek voor de toepassing op gedragingen van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden, afhankelijk van de concrete context en het slachtoffer.

In zover het slachtoffer minderjarig is, maakt het doorsturen van beelden van genitaliën naar minderjarigen het misdrijf *aanzetten tot ontucht van de jeugd* uit. Artikel 417/25 Strafwetboek voorziet in het misdrijf van bederf van de jeugd in zover er sprake is van het benaderen van een minderjarige met het oog op het opwekken, begunstigen of vergemakkelijken van ontucht van minderjarigen. Hieraan zal voldaan zijn door foto's van genitaliën naar een minderjarige te sturen. Anders dan de vorige bewoording van het misdrijf is niet langer vereist dat de minderjarige benaderd werd om de seksuele driften te voldoen, waardoor ook het sturen van dick pics aan een minderjarige om deze te choqueren of uit humor onder deze incriminatie zal vallen.

In zover het slachtoffer meerderjarig is, kan het doorsturen van beelden van genitaliën zonder verzoek of toestemming van het slachtoffer het misdrijf belaging, conform artikel 442bis Strafwetboek, of het misdrijf cyberbelaging, conform artikel 145 § 3bis van de Wet Elektronische Communicatie, uitmaken. Voor deze toepassingen gelden volgende vereisten:

- *Belaging*

In dit geval moet er een ernstige verstoring van de rust van het slachtoffer zijn, wat eenvoudig aangetoond kan worden indien beelden van genitaliën verstuurd worden zonder verzoek of toestemming van de ontvanger. Het artikel zal in zijn huidige vorm slechts sporadisch van toepassing zijn doordat eveneens een herhaaldelijke belagende handeling moet zijn, wat noodzakelijk het geval is. De 'rust' van de ontvanger kan ernstig verstoord worden door het ontvangen van een enkele foto of door het ontvangen van vele foto's door verschillende personen. In dat geval brengt de huidige omschrijving van het misdrijf belaging echter geen soelaas.

- *Elektronische belaging*

Er is sprake van elektronische belaging indien misbruik wordt gemaakt van een telecommunicatiemiddel om schade of een nadeel aan een correspondent te berokkenen. Ook hier zal de incriminatie niet alle gevallen van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden dekken aangezien uit het onderzoek blijkt dat deze beelden in vele gevallen gestuurd worden om andere redenen zoals seksuele gratificatie, om te flirten, hopen op andere beelden in antwoord, of zelfs humor.

Samengevat, waar het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden wel strafbaar is wanneer het slachtoffer minderjarig is, was dit tot nu het geval wanneer het slachtoffer meerderjarig is. In zover de verzender een enkel beeld stuurt en aangeeft dat er andere redenen waren voor het sturen van beelden dan schaden of benadelen, is de handeling niet strafrechtelijk gevat.

➤ De kijk van jongeren op het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud

Om te peilen naar hoe jongeren situaties van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud beoordelen, werden hen korte verhalen (scenario's) voorgelegd. Daarbij werd ook een variatie

ingebouwd op basis van de vraag of de ontvanger diegene die de beelden verstuurd kent. In de studie kregen de respondenten volgende scenario's voorgelegd:

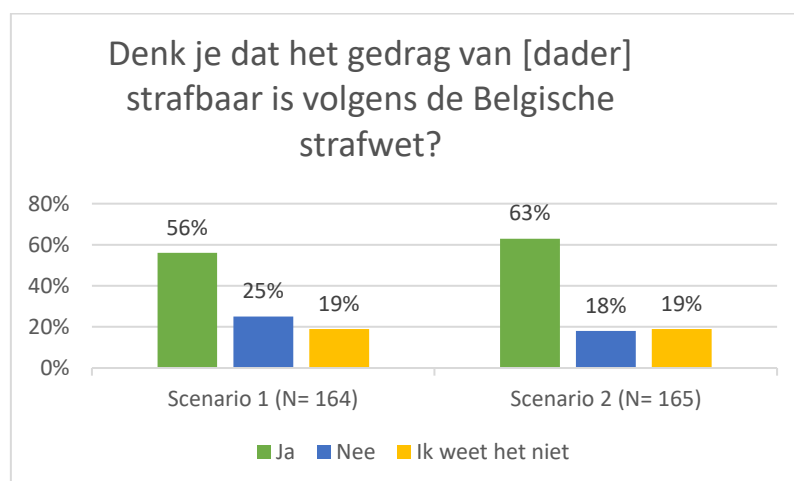
- **Scenario 1:** Niet-consensueel versturen waarbij dader en slachtoffer elkaar op voorhand al kenden

Een jongen van 15 en een meisje van 15 gaan naar dezelfde middelbare school. Ze volgen elkaar op Instagram en liken vaak elkaars posts en hebben op school al een beetje met mekaar geflirt. Nadat het meisje een nieuwe foto van zichzelf op Instagram post, krijgt ze in haar DM's een foto toegestuurd van de jongen. Omdat ze de jongen kent, opent ze de foto meteen en krijgt ze een dick pic te zien. Het meisje had deze foto helemaal niet verwacht en had hier niet om gevraagd.

- **Scenario 2:** Niet-consensueel versturen waarbij dader en slachtoffer elkaar totaal niet kennen

Een meisje van 16, heeft een Instagramaccount met 800 volgers. Ze post vaak sexy foto's wanneer ze nieuwe kleren heeft gekocht. Plots krijgt ze een bericht van Michael, iemand die haar volgt maar die ze niet kent. Ze opent het bericht en het is een dick pic.

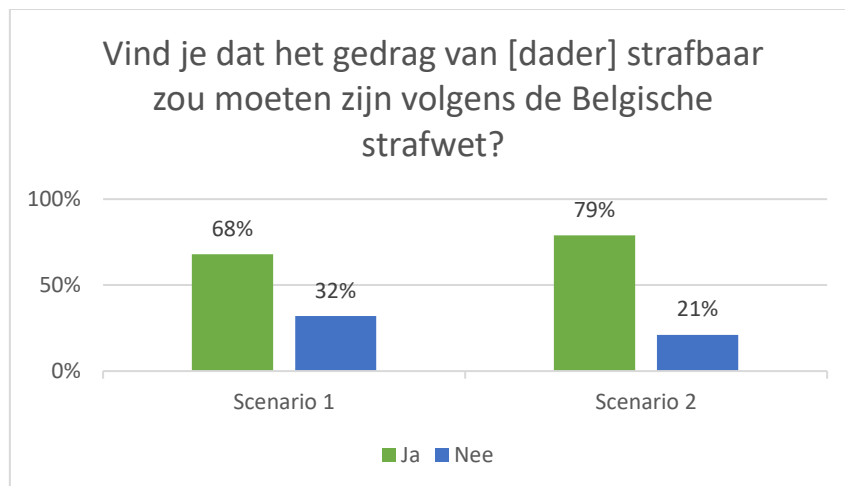
De respondenten werden na bij krijgen van deze scenario's gevraagd naar hun attitude rond de strafbaarstelling van het bovengenoemde gedrag. Eerst werd hen gevraagd **of ze denken dat het gedrag in het scenario momenteel strafbaar is** volgens de Belgische strafwet. Bij beide scenario's was de meerderheid ervan overtuigd dat het gedrag strafbaar is. De respondenten waren daar het meest van overtuigd als een onbekende een beeld stuurde zoals in scenario 2. In het bijzonder respondenten tussen de 21 en 25 jaar dacht dat in beide scenario's het sturen van de beelden strafbaar is. Bij scenario 2 werden geen significante (BI 95%) verschillen tussen de categorieën gevonden.

Grafiek 12: antwoord naar actuele strafbaarheid van gedragingen in scenario's 1 en 2

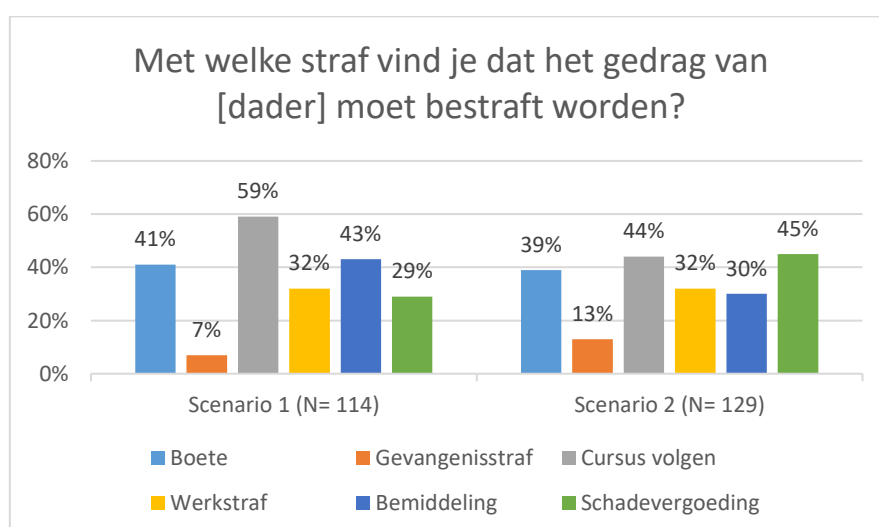
Vervolgens werd de vraag gesteld of ze ook **vinden dat het strafbaar zou moeten zijn** in de Belgische strafwet. De meerderheid van de respondenten vindt dat dit strafbaar moet zijn in beide scenario's. In het tweede scenario waar de dader een onbekende is, antwoorden er meer respondenten dat dit

strafbaar zou moeten zijn (79%) dan in het eerste scenario waar de ontvanger de verzender in de fysieke wereld kent (68%). Het valt op dat er meer respondenten zijn die vinden dat dit niet strafbaar moet zijn dan respondenten die denken dat het vandaag niet strafbaar is. Dat wil zeggen dat bij het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden een deel vindt dat dit niet strafbaar zou moeten zijn, ook al denken ze dat het wel zo is. Dit is het meest uitgesproken bij scenario 1 waar ontvanger en verstuurder elkaar in het echte leven kennen. Hier antwoordt 25 % dat ze denken dat het niet strafbaar is terwijl 32 % antwoordt dat ze vinden dat het niet strafbaar zou moeten zijn.

Grafiek 13: Antwoorden naar wenselijke strafbaarheid op scenario's 1 en 2

Ten slotte werd per scenario gevraagd naar de mening rond **de soort bestraffing** van het gedrag in de verschillende scenario's. Enkel de respondenten die bij de vorige vraag 'ja' hadden geantwoord, kregen deze vraag te zien. Scenario 1 heeft een kleiner aantal respondenten dat 'ja' aanduidde bij de vorige vraag. De respondenten kregen de mogelijkheid om te kiezen tussen een boete, gevangenisstraf, een cursus volgen over online geweld, werkstraf, bemiddeling tussen dader en slachtoffer, schadevergoeding betalen aan het slachtoffer of een open categorie van andere mogelijkheden. Hierbij werd aan de jongeren uitgelegd wat deze mogelijkheden inhouden om te verzekeren dat ze een goed begrip hadden van de opties.

Grafiek 14 : Antwoorden naar wenselijke bestraffing scenario's 1 en 2

Voor beide scenario's scoort een gevangenisstraf zeer laag als de beste optie voor bestraffing. Er zijn meer respondenten geneigd om toch te kiezen voor een gevangenisstraf als bestraffing in het scenario

waar een vreemde een dick pic verstuurd, maar ook hier blijft het een beperkte groep. Jongeren zijn dus meer overtuigd dat alternatieve straffen gepaster zijn. De keuze van bestraffing verschilt bovendien tussen de scenario's. Dit wil zeggen dat jongeren de gepaste straf contextueel bekijken, namelijk afhankelijk van de vraag of het slachtoffer de persoon die de beelden verstuurde al dan niet kende. Waar het slachtoffer en dader elkaar kenden zijn respondenten vooral te vinden voor een verplichte cursus online geweld en bemiddeling. Bij de respondenten die dit scenario te zien kregen, was meer dan de helft overtuigd dat dit de gepaste straf zou zijn. In de tweede plaats denken ze aan boetes, een werkstraf en schadevergoeding. Waar de dader het slachtoffer niet kent, scoort een schadevergoeding betalen beduidend hoger en een cursus volgen of bemiddeling beduidend minder.

Een dergelijke aanpak waar een cursus over online geweld en bemiddeling voorop staan, sluit goed aan bij bevindingen in onderzoek hoe de problematiek aan te pakken. Verschillende onderzoeken stelden vast dat toestemming vaak wordt vergeten als het over het versturen van digitale beelden gaat. Waar jongeren toestemming als een cruciale voorwaarde zien voor seksuele betrekkingen in de fysieke wereld, lijkt dit vaak vergeten éénmaal online.

Dat seksuele toestemming rond veel meer draait dan enkel wat er in de slaapkamer gebeurt, is een les die nog velen moeten leren (Ringrose, 2020). Het wordt daarom in onderzoek aanbevolen om het bewustzijn van jongeren rond online seksueel geweld op school aan te wakkeren. Dit vertaalt zich in deze studie bij de respondenten naar de bestraffing van daders via alternatieven zoals een opleiding en bemiddeling.

➤ **Aanpak van niet-consensueel versturen van seksueel getinte aanpak**

Uit de studie blijkt dat het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden een veelvoorkomend online fenomeen is waarmee vooral vrouwen en personen met een niet-heteroseksuele geaardheid te maken krijgen. Bovendien komt het significant (BI 95%) meer voor bij de jongere groep tussen de 15 en 18 jaar. De meerderheid van de respondenten geeft aan dat ze dit gedrag schadelijk vinden en dat het bestraft moet worden. Hoe ouder de jongere, hoe minder ze echter geneigd zijn om te kiezen voor strafbaarstelling.

Zoals hoger uiteengezet is het niet-consensueel versturen van naaktbeelden wel steeds strafbaar als het wordt verstuurd naar een minderjarige, maar niet altijd als het verstuurd is naar een meerderjarige. De Minister van Justitie Van Quickenborne kondigde reeds aan dat de bepaling van 'belaging' zo zou herschreven worden dat ook een eenmalige ernstige verstoring van de rust strafbaar zou zijn, waardoor ook het volledige fenomeen van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud strafbaar zou zijn.³ België volgt daarmee het Nederlandse voorbeeld waar artikel 240 van het Nederlandse Strafwetboek het toesturen bestraft van "een afbeelding of voorwerp aanstotelijk voor de eerbaarheid" zonder het verzoek van de ontvanger.

Waar België kiest voor een strafrechtelijke aanpak van het niet-consensueel versturen van naaktbeelden, zijn er ook landen die een andere weg bewandelen. De Amerikaanse staat Californië voorzagt naast een strafrechtelijke aanpak ook een mogelijkheid tot burgerrechtelijke vordering. Een slachtoffer kan, los van enige strafvervolgung, een schadevergoeding van \$1,500 tot \$30,000 krijgen wanneer een persoon van 18 jaar of ouder willens en wetens een afbeelding langs elektronische weg verzendt waarvan de persoon weet of redelijkerwijs zou moeten weten dat deze ongevraagd obscene

³ L. De Bode, "Ongewenste dickpic wordt strafbaar: "Slachtoffers hoeven zich nergens meer voor te schamen"", Nieuwsblad 24 november 2022.

materiaal afbeeldt.⁴ De definitie van dergelijk obscene materiaal omvat beelden van genitaliën of de anus.

Een dergelijke burgerlijke vordering kan bijzonder interessant zijn in zover de identiteit van de dader gekend is. In het Amerikaanse systeem kan de rechter de internetdienst waarvan gebruikt werd gemaakt voor het verzenden, dwingen om de identiteit vrij te geven in zover dit niet gekend is. Hierdoor is een dergelijke civiele actie onder de Californische wet ook nuttig bij een vooralsnog ongekende dader.

Een strafbaarstelling van het niet-consensueel versturen van naaktbeelden alleen is slechts een deel van de oplossing. Uit de studie blijkt namelijk dat het merendeel van de jongeren al denkt dat het schadelijk is en strafbaar. Naast een strafrechtelijke aanpak, blijft het belangrijk om in te zetten op initiatieven in het onderwijs en brede sensibiliseringsacties omtrent het ongewenst versturen en ontvangen van seksuele beelden.

Waar jongeren in eerder onderzoek wel aangaven toestemming belangrijk te vinden in seksuele relaties, blijken ze daarom zich er niet noodzakelijk van te verzekeren of er wel toestemming is van de andere partij bij het versturen van seksueel getinte inhoud. Om die reden is het dan ook belangrijk om in te zetten op een cultuur van toestemming in online seksuele interactie bij lessen over seksuele ontwikkeling en mediawijsheid (Kernsmith et. al 2018).

⁴ Cal. Civ. Code § 1708.88.

Conclusies & Aanbevelingen

➤ Conclusies

Slachtoffers	Jongeren worden regelmatig geconfronteerd met het niet-consensueel ontvangen van seksueel getinte beelden, in het bijzonder bij vrouwen, jongere groepen tussen 15 en 18 jaar en LGBTQI+ populaties
Verzenders	Jongeren, in het bijzonder vrouwen, krijgen deze beelden vooral van personen die zij niet kennen
Motief	Jongeren geven aan deze beelden vooral te versturen om naaktbeelden terug te krijgen, de ontvanger seksueel op te winden, pronken met het geslachtsdeel, complimenteren en flirten. Een groep geeft ook aan dit te doen om te pesten en intimideren
Impact	Slachtoffers, in het bijzonder vrouwen, voelen zich vooral beschaamd, boos of zelfs woedend
Strafbaarheid	Jongeren kunnen de strafbaarheid van het niet-consensueel versturen niet goed inschatten. De meerderheid vindt dat dit strafbaar zou moeten zijn
Bestrafing	Jongeren denken dat vooral een cursus online seksueel geweld, bemiddeling en een schadevergoeding de juiste manieren zijn om gevolg te geven aan het niet-consensueel versturen van naaktbeelden. Slechts een kleine groep ziet meerwaarde in een gevangenisstraf

➤ Aanbevelingen

- **Aanbeveling 1:** Versterk het debat met de verschillende sociale media en dating apps voor beschermingsmechanismen voor slachtoffers en reacties naar daders zodat er zonder toestemming geen seksueel getinte inhoud verstuurd kan worden naar een ander
- **Aanbeveling 2:** Zet in op mediawijsheid rond toestemming en de impact van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden alsook bewustwording van genderstereotype normen online bij jongeren is essentieel om verandering te verzekeren
- **Aanbeveling 3:** Breidt de bestaande bepalingen in het strafwetboek uit zodat de verschillende vormen van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden gevat zijn en strafbaar op basis van het gebrek van verzoek/toestemming en niet op basis van de motieven van de verzender
- **Aanbeveling 4:** Ontwikkel een cursus online seksueel geweld voor plegers van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud en zit in op bemiddeling
- **Aanbeveling 5:** Denk ook na over civielrechtelijke mogelijkheden naar Amerikaans model om slachtoffers te versterken in hun actiemogelijkheden alsook om schadevergoeding te krijgen

3. Niet-consensueel bezit van seksueel getinte beelden

3.1. Probleemstelling

Dit rapport bespreekt in de tweede plaats het **niet-consensueel bezit van intieme beelden**. Hiervan is sprake als iemand seksueel getinte beelden van een ander in bezit heeft zonder dat die ander daarvoor toestemming gaf of de toestemming voor bezit introk.

Voorbeeld: Een minderjarig meisje vroeg om hulp over naaktfoto's in handen van haar voormalige vriend die dreigde deze te verspreiden via de Nederlandse kindertelefoon chat: "Sinds een week stuurt hij me dreigberichten waarin staat dat hij naaktfoto's van mij online gaat zetten als ik geen nieuwe maak of zijn seksuele behoeften ga vervullen. Het is dom dat ik ze überhaupt heb gemaakt maar het was onder druk.. Is het mogelijk naar de politie te gaan om dit online zetten te voorkomen?? Of op een andere manier?"⁵

In veel gevallen zal iemand naaktbeelden bezitten doordat de afgebeelde persoon deze zelf met toestemming doorstuurde. Die toestemming kan vervallen wanneer de afgebeelde persoon uitdrukkelijk vraagt om de beelden te verwijderen, bijvoorbeeld bij de beëindiging van een relatie. Maar het niet-consensueel bezit kan ook op andere manieren ontstaan (Huber, 2022; Jameson, 2020; Mandau, 2021), zoals screenshots nemen, hacking of downloaden na verspreiding. Daarnaast is er ook een verschil tussen toestemming om een beeld te bekijken en toestemming om een beeld op te slaan. Toestemming is dan ook een gegeven dat zich op een ingewikkeld continuüm bevindt.

Hoe ontstaat niet-consensueel bezit?

Verzender vraagt ontvanger beelden van sexting te verwijderen en ontvanger weigert

Hacking van apparaat of account

Deelnemer van sexting maakt screenshot of downloadt zonder toestemming of kennis van de andere(n)

Download van een website waarop het beeld werd geplaatst zonder toestemming van de afgebeelde persoon

Iemand stuurt zonder toestemming een naaktbeeld door naar een derde dat hij met toestemming kreeg

Maken van beeld met gebruik van artificiële intelligentie (deepnude) of verborgen camera (voyeurisme)

⁵ <https://forum.kindertelefoon.nl/rechten-en-de-wet-41/hoe-bescherm-ik-de-naaktfotos-van-mij-die-in-handen-zijn-van-mijn-ex-5717>

Hoewel op het eerste zicht het louter bezit van een beeld onschuldig lijkt, is niets minder waar. Beelden in bezit hebben, betekent het altijd aanwezige risico van verspreiding zonder toestemming van het afgebeelde slachtoffer. Latere pogingen om naaktbeelden van het internet te halen, worden bemoeilijkt omdat na een digitale 'opkuisactie' deze beelden steeds weer online kunnen gezet worden door personen die het beeld gedownload hebben.

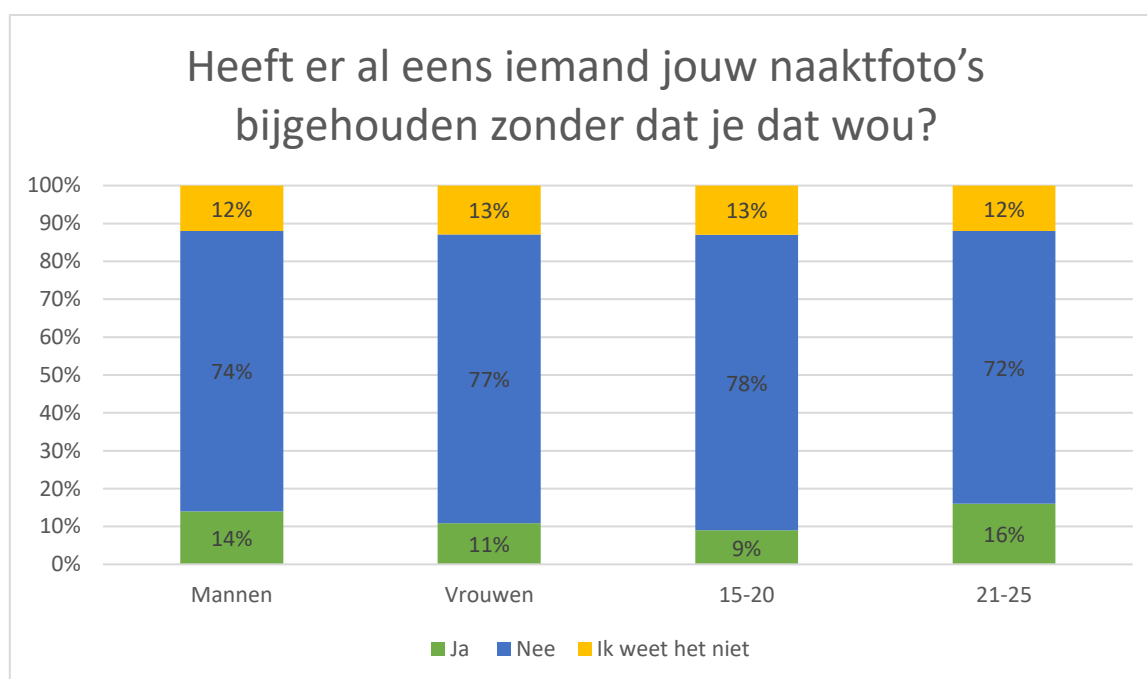
Deze mogelijkheid om op elk moment beelden terug te plaatsen en te downloaden waardoor ze moeilijk definitief te verwijderen zijn, wordt ook wel 'digital memory' genoemd. De angst hiervoor wordt zeer uitdrukkelijk ervaren door slachtoffers. Het gebrek aan mogelijkheden om de beelden te wissen die in bezit zijn van mensen die deze hebben gedownload na het verspreiden, zorgt voor angst dat deze in de toekomst opnieuw zullen opduiken. Een getuigenis van een slachtoffer geeft aan dat ze zich geschonden, gekleineerd en kwetsbaar voelde (Dodge, 2019). Ze kunnen bovendien gebruikt worden voor chantage en afpersing ('sextortion') of wraak (Walker et al., 2013).

Het niet-consensueel bezit mag niet verward worden met **het niet-consensueel verspreiden van naaktbeelden**. Iemand kan via sexting een beeld van een ander krijgen en dit beeld met toestemming van de ander bewaren, bijvoorbeeld in het kader van een relatie bewaren op zijn smartphone, maar het verder verspreiden zonder de toestemming van die persoon. Alleen het verspreiden is in die situatie problematisch. Waar er al in verschillende landen onderzoek gebeurde naar zowel het niet-consensueel verspreiden van seksueel getinte inhoud als het gedwongen versturen van seksueel getinte inhoud ('pressured sexting'), werd slechts één onderzoek teruggevonden over het niet-consensueel bezit. Er is daardoor een duidelijke lacune naar cijfers en begrip van deze vorm van online seksueel geweld.

3.2. Hoe – wie – waar? Prevalentie van het bezit van seksueel getinte beelden

➤ Slachtoffers: bezit van seksueel getinte inhoud door een ander

Het onderzoek vroeg jongeren of hun seksueel getinte beelden al zonder hun toestemming in het bezit waren van anderen. In de survey gaf 12% van het totaal aantal respondenten (N= 1819) aan dat iemand anders, zonder toestemming, in bezit is van zijn/haar naaktfoto's. Onverwacht blijkt de meerderheid van deze slachtoffers mannelijk te zijn en is er zelfs een significant verschil tussen de mannelijke en vrouwelijke respondenten. Van de respondenten die positief antwoordden, is het grootste deel tussen 21 en 25 jaar, waarbij ook hier een significant (BI 95%) verschil optreedt met de categorie 15-20. Het lijkt er dus op dat deze problematiek zich voornamelijk voordoet bij jongeren boven de 20 of dat deze groep zich hier meer bewust van is. Daarbij gaf 12% van alle respondenten aan dat ze niet weten of iemand anders in bezit is van hun naaktbeelden zonder dat ze dit willen. De cijfers zijn dus met zekerheid een onderschatting van de werkelijke prevalentie. Opnieuw kwam hier naar voor dat de slachtoffers van niet-consensueel bezit vaker niet-heteroseksueel zijn.

Grafiek 15: Antwoorden respondenten naar bezit eigen naaktfoto's

Het aantal jongeren dat aangeeft dat een ander in het bezit is van zijn of haar foto's is zeer beperkt. Dit staat in contrast met onderzoek over sexting waar meer respondenten aangeven al wel eens aan sexting te doen. Het is belangrijk te erkennen dat de zelf-gerapporteerde cijfers over niet-consensueel bezit zeer waarschijnlijk een onderschatting van de werkelijke prevalentie zijn aangezien enkel degenen die zich hiervan bewust zijn het slachtofferschap kunnen melden. Een survey-studie van Eaton et al. (2018) toonde aan dat bijna de helft van ouders die naaktfoto's verspreiden dit deed via het sturen van een bericht (bv via een social medium apps als Whatsapp). Wanneer de verspreiding via privé-communicatie gebeurt, zullen vele slachtoffers dan ook nooit te weten komen dat hun naaktfoto's in bezit zijn van personen aan wie ze geen toestemming gaven. Alsook is het voor slachtoffers van de verspreiding van hun naaktbeelden onmogelijk om te weten hoeveel personen en wie de foto's in bezit kreeg. Daarnaast zal ook niet iedereen ouderschap toegeven en moet dus ook kritisch gekeken worden naar zelf-gerapporteerde cijfers.

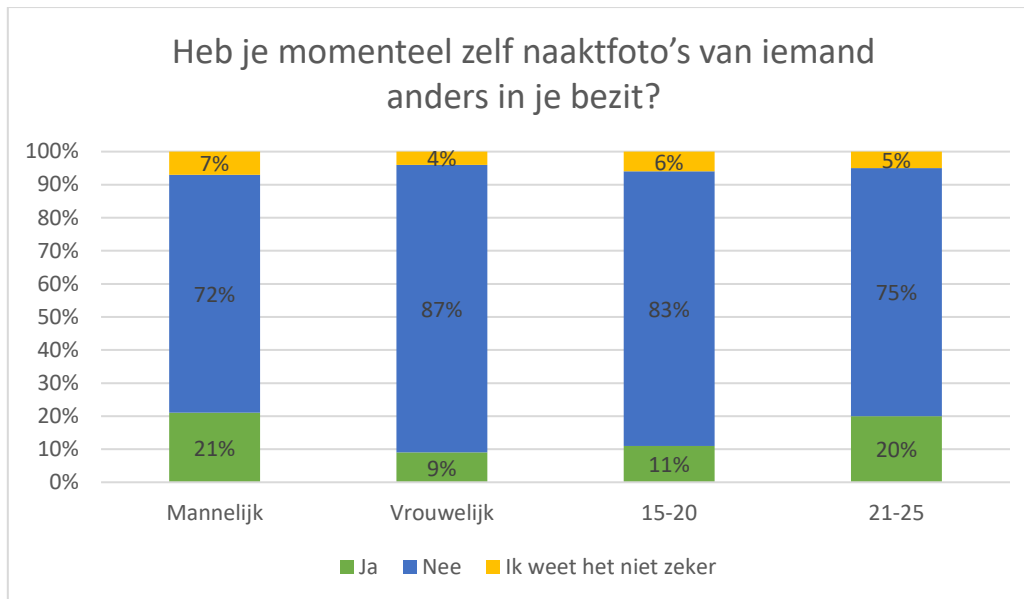
De cijfers zijn bovendien opmerkelijk omdat uit het merendeel van het internationaal onderzoek blijkt dat vrouwen significant meer slachtoffer worden van het niet-consensueel versturen van naaktbeelden, wat een bezit van deze beelden veronderstelt. Immers, als beelden zonder toestemming worden verstuurd, zal diegene die ze ontvangt in het bezit zijn van de beelden zonder de toestemming van het slachtoffer. Een verklaring kan zijn dat de vrouwelijke respondenten minder op de hoogte zijn van het bezit van deze beelden door anderen doordat de ontvangers of bezitters hen daar niet mee confronteren. Een andere verklaring kan zijn dat hier een sociaal-wenselijk antwoord wordt gegeven doordat er meer sociaal stigma rust op meisjes die aan sexting doen dan jongens. Een derde verklaring kan zijn dat dit fenomeen bij jongeren wel degelijk gelijk voorkomt. Ter vergelijking werd in een Australische studie ook reeds resultaten bij jongeren genoteerd waar meisjes en jongens even vaak slachtoffer werden van het niet-consensueel versturen van naaktbeelden (Powell, 2020). De cijfers verdienen dan ook verder onderzoek vooraleer conclusies kunnen getrokken worden.

➤ **Daderschap: bezit van seksueel getinte inhoud van een ander persoon**

Na het bevragen van slachtofferschap werden de respondenten ook bevraagd naar hun eigen bezit van anderen hun naaktbeelden. Ongeveer de helft van de respondenten (48%, N= 1268) had ooit al een naaktbeeld van iemand anders gekregen, de ander helft nog nooit. De meerderheid van deze respondenten was vrouwelijk. De categorie 21-25 jaar scoorde ook hier significant (BI 95%) hoger dan de categorie 15-20. Er waren geen significante verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke respondenten.

Wanneer dan gevraagd werd naar hoe vaak de respondenten deze naaktfoto's in hun bezit houden, geeft **de grote meerderheid (61%, n= 623) aan dit nooit te doen**. Het zijn echter vooral de vrouwelijke respondenten die aangeven nooit naaktfoto's bij te houden. Mannelijke respondenten scoren in de categorieën zelden, soms en heel vaak significant hoger dan de vrouwelijke respondenten. Meer nog, zo goed als alle respondenten die aangaven dit heel vaak te doen, waren mannelijk. Het zijn ook vooral de oudere respondenten die aangeven dat ze dit vaak doen.

Vervolgens werd bevraagd of de respondenten momenteel naaktfoto's van iemand anders in hun bezit hadden. Opnieuw geeft de grote meerderheid aan dat dit niet het geval is (79%, N= 1268). Toch geeft **15% aan dat ze momenteel wel naaktfoto's van iemand anders in hun bezit hebben**, nog eens 6% gaf aan dat ze het niet weten. De grote meerderheid van deze respondenten zijn mannelijk, meer bepaald van die 15% scoorden mannelijke respondenten significant (BI 95%) hoger dan de vrouwelijke respondenten. Daarnaast bevond de meerderheid van de respondenten zich in de categorie 21-25.

Grafiek 16: Antwoorden respondenten naar bezit naaktfoto's van anderen

Na vragen over het bezit van naaktbeelden, werden vragen gesteld over ouderschap van niet-consensueel bezit van naaktbeelden. De respondenten die aangaven naaktbeelden te bezitten, werd gevraagd of de afgebeelde persoon weet heeft van het bezit. Daarop gaf 20% (n= 201) aan dat dit niet het geval is. 7% antwoordde dat slechts sommigen van de afgebeelde personen op de hoogte zijn van het bezit. Hierbij is er geen significant verschil tussen de mannelijke en vrouwelijke respondenten. Bij bezit van verschillende foto's gaf de jongere leeftijdsgroep tussen 15 en 20 jaar vaker aan dat slechts sommigen van de afgebeelde personen, niet op de hoogte waren van dit bezit. Namelijk 13% van de groep 15-20 (n= 66) gaf aan dat sommigen weten van het bezit, terwijl dit slechts 3% was bij de groep 21-25 (n= 135).

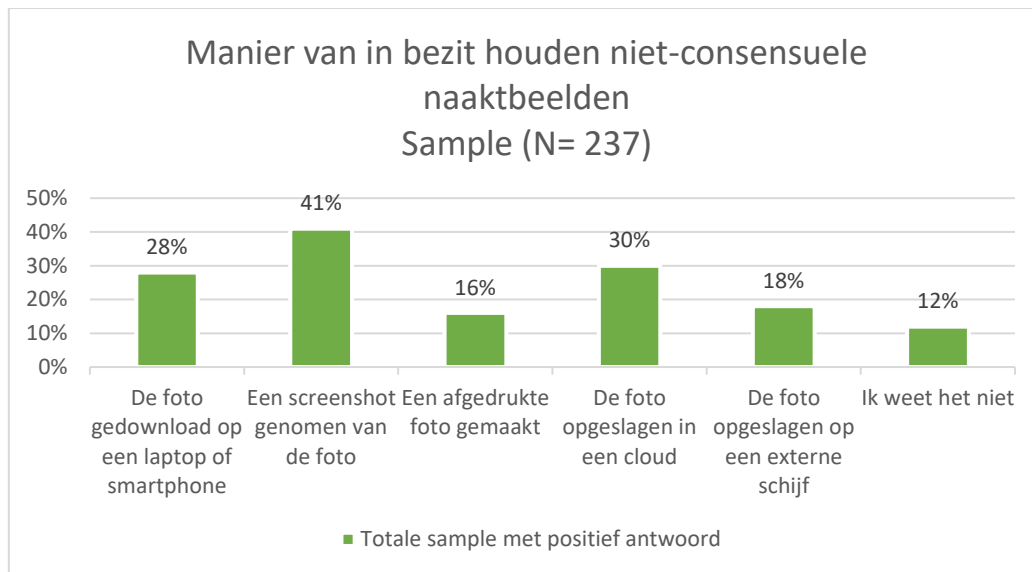
Vervolgens werd er gevraagd of er naast kennis ook werkelijk toestemming was voor het bezit. Hieruit bleek dat kennis van de afgebeelde persoon over het bezit grotendeels overeenkwam met toestemming voor bezit van de afgebeelde persoon. 22% gaf aan dat er geen toestemming was voor het bezit en 7% gaf aan dat het slechts sommigen toestemming hadden gegeven. Ook hier gaf de jongere groep van respondenten vaker dan de oudere groep aan dat de afgebeelde persoon geen toestemming had gegeven of slechts sommigen toestemming gaven. Dit zou betekenen dat hoewel deze **jongere groep van 15-20 minder naaktfoto's in hun bezit heeft** dan de oudere groep van 21-25, dit **wel vaker zonder toestemming is**.

➤ **Hoe komt een persoon in het bezit van beelden van anderen zonder toestemming?**

Zowel respondenten die aangaven dat een ander bezit had van zijn of haar naaktbeelden als diegenen die aangaven in het bezit te zijn van deze beelden werden bevraagd over de manier waarop deze beelden in het bezit waren gekomen en bewaard werden. Daarbij antwoordde 30% (n= 179) van de respondenten wiens beelden bewaard werden door een ander dat een screenshot genomen was van een tijdelijke snap. Dit bleek de meest voorkomende manier hoe een ander in het bezit kwam zonder toestemming van de afgebeelde persoon. Vervolgens waren het intrekken van de toestemming voor bezit van een foto waarbij er eerst wel toestemming was (29%) en het nemen van een foto/screenshot tijdens een videogesprek (23%) de grootste categorieën.

Er is een duidelijk verschil in de antwoorden van de mannelijk en vrouwelijke respondenten. Meer dan het dubbel aantal vrouwelijke respondenten gaf aan dat de toestemming voor bezit van naaktbeelden

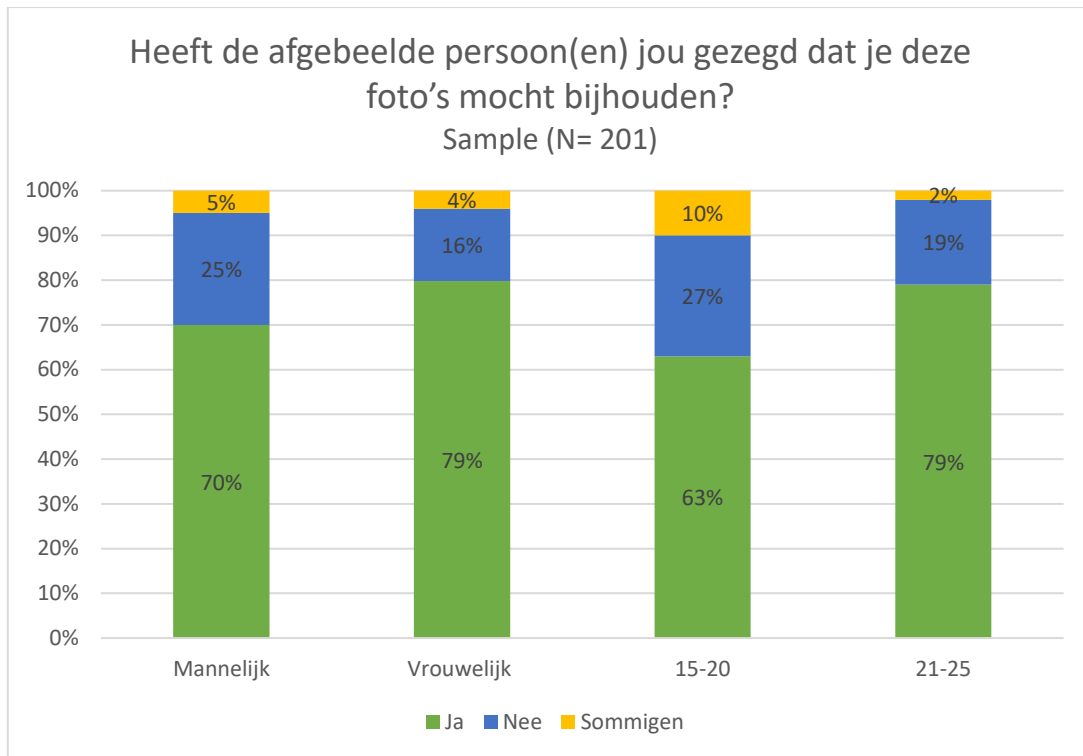
werd ingetrokken en dit vervolgens niet gerespecteerd werd. Verder kwamen respondenten in het bezit van deze beelden via darkweb en of werden deze gekocht van een derde. Elk van deze categorieën kwam voor bij 13% van de respondenten, waarbij de resultaten voor mannelijke respondenten significant verschillen van die voor vrouwelijke respondenten.

Grafiek 17: bezit van naaktfoto's door respondenten wiens foto's bewaard worden zonder toestemming

Wanneer gevraagd werd naar de manier van bewaren, kwam opnieuw het houden van een screenshot naar voren als grootste categorie. Daarnaast zijn het downloaden van de foto op de laptop of smartphone of het opslaan van de foto in een cloud (zoals iCloud, OneDrive, Google Photos, Messenger, in WhatsApp) de meest voorkomende manieren om naaktbeelden zonder toestemming in bezit te houden.

Ook respondenten die aangaven seksueel getinte beelden in hun bezit te hebben zonder toestemming werden over de verkrijging en de bewaring van de beelden bevraagd. Hier blijkt dat ze de beelden het meest verkregen doordat een derde de beelden doorstuurde. Daarnaast zijn het nemen van een screenshot van een tijdelijke foto en het intrekken van de toestemming door de afgebeelde persoon na het consensueel doorsturen (sexting) de meest voorkomende manieren hoe iemand in het bezit was van beelden zonder toestemming.

Grafiek 18: toestemming bij bewaring van naaktfoto's

Uit het onderzoek komt naar voor dat slechts een beperkte groep van jongeren aangeeft in het bezit te zijn van seksueel getinte beelden van een ander, waarbij slechts een zeer kleine groep erkent dergelijke beelden te hebben zonder kennis en/of toestemming te hebben van het slachtoffer. Deze resultaten zijn bij gebrek aan uitvoerig onderzoek hierover moeilijk te vergelijken. Het enige andere gekende onderzoek over dit onderwerp werd uitgevoerd in de Verenigde Staten bij 1058 respondenten tussen de 18 en 73 jaar (Jameson, 2020). Hierbij gaf maar liefst 23% van de mannelijke respondenten aan in het bezit te zijn geweest van naaktbeelden zonder toestemming. Ook in dit onderzoek kwam naar voor dat een screenshot nemen tijdens sexting de meest voorkomende manier is om in het bezit te komen van seksueel getinte beelden zonder toestemming.

3.3. Bestrafen van niet-consensueel bezit van naaktbeelden

➤ Huidig strafrechtelijk kader en aanpassingen

Het niet-consensueel bezit van naaktbeelden of beelden van seksuele activiteiten kan vandaag deels bestraft worden afhankelijk van de context van het slachtoffer en context van het bezit.

In de eerste plaats is **het bezit van naakt – of seksuele beelden van minderjarigen** zonder diens toestemming strafbaar onder artikel 417/46 Strafwetboek. Artikel 417/44 Strafwetboek voorziet in een brede omschrijving van kindermisbruikmateriaal, waaronder ook fictieve beelden:

- Elk materiaal dat de visuele weergave op welke wijze dan ook behelst van een minderjarige die deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen, of dat de weergave behelst van de geslachtsorganen van een minderjarige voor primair seksuele doeleinden
- Elk materiaal dat de visuele weergave op welke wijze dan ook behelst van een persoon die er als een minderjarige uitziet en die deelneemt aan echte of gesimuleerde expliciete seksuele gedragingen, of dat de weergave behelst van de geslachtsorganen van deze persoon voor primair seksuele doeleinden
- Realistische afbeeldingen die de weergave behelzen van een niet-bestaande minderjarige die deelneemt aan expliciete seksuele gedragingen, of die de weergave behelzen van de geslachtsorganen van deze minderjarige voor primair seksuele doeleinden

Het bezit van beelden van een minderjarige boven de zestien jaar is niet strafbaar indien de ontvanger deze rechtstreeks van de minderjarige verkregen heeft op consensuele basis (sexting), de ontvanger geen bloed – of aanverwant is of gelijkaardige positie heeft zoals beschreven in artikel 417/49 Strafwetboek, of mogelijkheid werd gemaakt door een positie van gezag, vertrouwen of invloed ten aanzien van de minderjarige. Het valt hier op dat bij deze uitzonderingen het niet-consensueel bezit op zich niet werd voorzien, maar slechts de niet-consensuele verkrijging.

In de tweede plaats is **het bezit van naakt – of seksuele beelden van een meerderjarige** zonder diens toestemming op zich niet strafbaar. Deze foto's kunnen wel het voorwerp van het misdrijf uitmaken, bijvoorbeeld indien deze verkregen werden door de niet-consensuele verspreiding van deze beelden. Dit kan het geval zijn als:

- Deze beelden consensueel werden verkregen (bijvoorbeeld bij consensuele sexting) maar nadien niet-consensueel werden verspreid en in het bezit zijn van de verspreider of ontvanger;
- Indien deze beelden niet-consensueel werden verkregen doordat de afgebeelde persoon geen toestemming gaf tot de verspreiding, bijvoorbeeld in het geval van hacking, door deze te downloaden van het internet na niet-consensuele verspreiding, door screenshots te nemen of opnames te maken (voyeurisme).

Eveneens zal het niet-consensueel bezit in combinatie met dreigementen om deze beelden te verspreiden (sextortion) in bepaalde gevallen een bewijs van een incriminatie uitmaken, namelijk afpersing, de aantasting van de seksuele integriteit of verkrachting, dan wel het begin van uitvoering van de niet-consensuele verspreiding van naaktbeelden:

- Indien er *gedreigd wordt de beelden te verspreiden tenzij er een gelden of een ander economisch waardeerbaar voordeel wordt verschaft*, is er sprake van het misdrijf afpersing. Het bezit van de beelden in combinatie met het dreigement bewijzen in dat geval dat er sprake is van de incriminatie.

- Indien er *gedreigd wordt de beelden te verspreiden tenzij er bepaalde seksuele handelingen worden verstrekt* kan er sprake zijn van aantasting van de seksuele integriteit of verkrachting, afhankelijk van de concrete handelingen, aangezien de toestemming voor deze handelingen aangetast is door de bedreiging. Het bezit van de beelden in combinatie met het dreigement bewijzen in dat geval dat de toestemming is aangetast. Hieronder valt eveneens dreiging om zich te ontkleden onder dreiging van de verspreiding.
- Indien er *gedreigd wordt de beelden te verspreiden tenzij er andere beelden gemaakt / verstuurd worden of andere niet economisch waardebare voordelen worden verstrekt* zoals bijvoorbeeld een relatie niet te verlaten, kan het bezit van de beelden een element zijn om het begin van uitvoering van de niet-consensuele verspreiding van naaktbeelden conform artikel 419/9 – 10 Strafwetboek te bewijzen. Er is slechts voldaan aan het begin van uitvoering indien er reeds materiële handelingen werden ondernomen die verdergaan dan de loutere intentie. Het verkrijgen van de beelden, zij het consensueel, en het niet-consensueel aanhouden van deze beelden zouden dergelijke materiële elementen kunnen uitmaken. Hier is echter discussie over. In een recent vonnis voor de correctionele rechtbank van Antwerpen werd dit niet weerhouden als voldoende elementen om te oordelen dat er sprake is van het begin van uitvoering van niet-consensuele verspreiding⁶.

Dit betekent concreet dat slechts beperkte delen van het niet-consensueel bezit zoals vastgesteld in de literatuur worden strafbaar gesteld in zover het gaat om het bezit van beelden van meerderjarigen. De meest uitgebreide strafbaarstelling geldt voor het bezit in het kader van afpersing, maar ook daar worden niet alle vormen van afpersing strafbaar gesteld. Het louter dreigen is onvoldoende voor strafbaarstelling aangezien artikel 327 Strafwetboek slechts bedreigingen strafbaar stelt in zover er gedreigd wordt met een aanslag op personen of op eigendommen, wat een te strikte libellering is om een ‘aanslag’ op de seksuele integriteit door het bezit van naaktbeelden te delen.

➤ **De kijk van jongeren op het niet-consensueel bezit van seksueel getinte inhoud**

De respondenten van de survey kregen twee scenario’s over het niet-consensueel bezit van seksueel getinte inhoud. Bij de scenario’s over niet-consensueel bezit werd de variabele ‘vooraf gegeven toestemming’ gemanipuleerd.

- **Scenario 3:** Niet-consensueel bezit waarbij eerst eerder gegeven toestemming werd ingetrokken

Camille, een 17-jarig meisje, heeft tijdens haar relatie met de 17-jarige jongen Gabriel een aantal naaktfoto's uitgewisseld. Gabriel heeft deze foto's opgeslagen op zijn smartphone. Na een aantal ruzies en discussies besluiten Camille en Gabriel uit elkaar te gaan en de relatie te beëindigen. Camille vermoedt dat Gabriel de naaktfoto's die zij ooit naar hem stuurde nog steeds op zijn smartphone heeft staan. Ze vraagt hem uitdrukkelijk de foto's te verwijderen. Toch luistert Gabriel hier niet naar en verwijdert de foto's niet.

⁶ Rechtbank eerste aanleg, afdeling Antwerpen 25 oktober 2022.

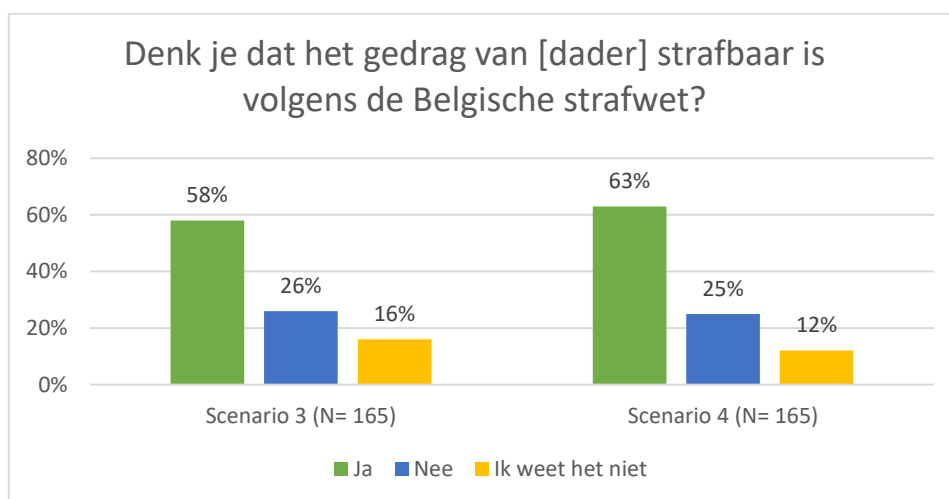
- **Scenario 4:** Niet-consensueel bezit waarbij nooit toestemming was

Noor, een 20-jarig meisje, ontmoet online Louis, een 21-jarige jongen. Al snel voegen ze elkaar toe op Snapchat en zetten het gesprek op deze app voort. Na een aantal pikante berichten stuurt Noor een naaktfoto van zichzelf naar Louis. Hij maakt een screenshot van de foto en slaat deze op zijn smartphone op. Noor maakt meteen de opmerking dat ze een melding heeft gekregen van de screenshot en is het hier niet mee eens. Ze vraagt om de foto te verwijderen, maar Louis blokkeert haar op snapchat en verwijdert de foto niet van zijn smartphone. Noor heeft geen idee wat er verder met haar naaktfoto zal gebeuren.

De respondenten worden eerst bevestigd of ze vinden dat het gedrag van diegene die de beelden zonder toestemming bezit **schadelijk** is. Bij scenario 3, bezit waar toestemming werd ingetrokken, zien we bij de totale sample dat 73% (n=165) het eens of helemaal eens dat dit gedrag schadelijk is. Daarbij is er een significant verschil tussen de vrouwelijk en mannelijke respondenten. Vrouwen scoren met 51% bijna dubbel zo hoog op de categorie 'helemaal eens' dan de mannelijke respondenten. Dat wijst erop dat vrouwen dit gedrag schadelijker vinden dan mannen.

Als we dit dan vergelijken met scenario 4, niet-consensueel bezit waarbij er nooit toestemming was, vindt een vergelijkbaar percentage van 74% (n= 165) dat dit gedrag schadelijk is. Ook hier zijn er significant meer vrouwen dan mannen die 'helemaal eens' aanduiden, namelijk 62%. Dit percentage ligt ook nog eens heel wat hoger dan bij het vorige scenario. Het laatste scenario, zonder ooit vooraf gegeven toestemming, zou dus het meest schadelijk zijn.

De respondenten worden bevestigd **of ze denken dat deze gedragingen strafbaar zijn** in België. De meerderheid van de respondenten denkt dat het gedrag in beide scenario's strafbaar is. Bij scenario 4 zijn er meer respondenten overtuigd dat het gedrag strafbaar is dan bij scenario 3, waar er oorspronkelijk wel toestemming tot bezit. Het verschil is echter beperkt.

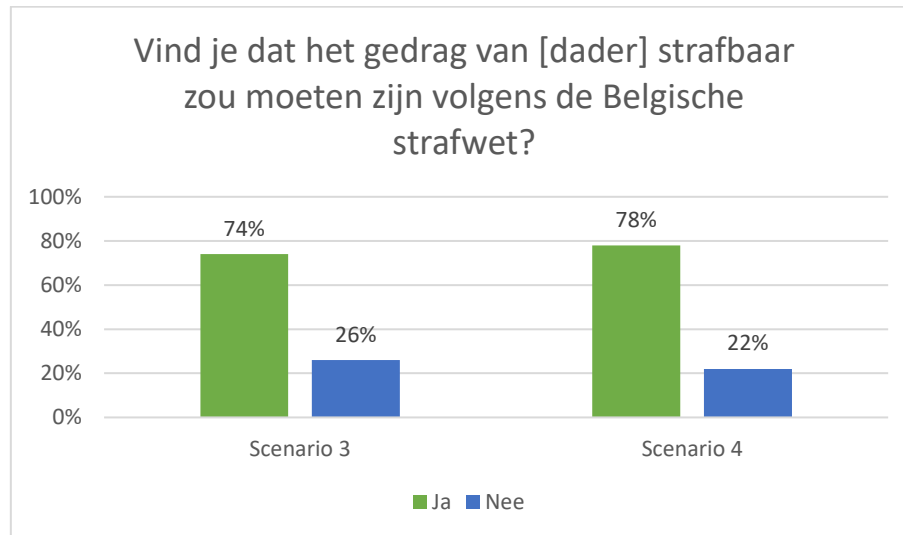

Grafiek 19: antwoorden actuele strafbaarstelling niet-consensueel bezit

Voor scenario 3 waar toestemming werd ingetrokken, werd bij het vergelijken van de antwoorden tussen de verschillende categorieën van respondenten duidelijk dat er geen significant verschil is tussen zowel mannelijk en vrouwelijke respondenten of tussen de twee leeftijdscategorieën. Bij scenario 4 waar nooit toestemming voor bezit was, werd dan weer wel een significant verschil

opgemerkt tussen de mannelijke en vrouwelijke respondenten, waarbij de vrouwen meer dan mannen denken dat het strafbaar is. Ook hier is het verschil tussen beide groepen echter klein.

Wanneer gevraagd wordt naar de vraag **of deze handelingen strafbaar moeten zijn**, antwoordt nog steeds een grote meerderheid van respondenten dat ze menen dat het niet-consensueel bezit in beide scenario's strafbaar zou moeten zijn. Er is wel een klein verschil tussen de respondenten die denken dat het niet-strafbaar is en diegenen die menen dat het niet-strafbaar moet zijn. Ook hier stellen we vast dat in het bijzonder in de situatie waar er niet toestemming tot bezit was (scenario 4) vrouwelijke respondenten significant meer aanduiden dat dit strafbaar zou moeten zijn dan mannelijke respondenten.

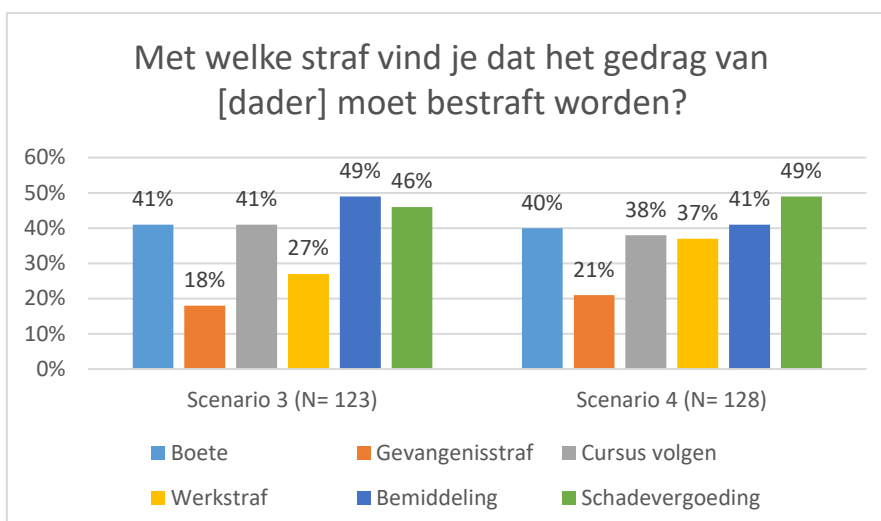

Grafiek 20: Antwoorden wenselijke strafbaarstelling niet-consensueel bezit

Als de deze antwoorden over niet-consensueel bezit onder scenario 1 en 2 worden vergeleken met de antwoorden over het niet-consensueel versturen van naaktbeelden onder scenario 3 en 4, valt het op dat er een significant verschil is. Respondenten scoren hoger bij de strafbaarstelling van niet-consensueel bezit in beide scenario's dan bij de strafbaarstelling van het niet-consensueel versturen van seksueel getinte inhoud. Bezit zou dus voor meer mensen strafbaar moeten zijn dan het versturen.

Ten slotte worden respondenten bevraagd naar **de gepaste bestraffing** van het gedrag in de verschillende scenario's. De respondenten kregen de mogelijkheid om te kiezen tussen een boete, gevangenisstraf, een cursus volgen over online geweld, een werkstraf, bemiddeling, het betalen van een schadevergoeding betalen aan het slachtoffer of een open categorie waar respondenten zelf een andere mogelijkheid konden aanduiden.

Bij scenario 3 en 4 menen de meeste respondenten dat bemiddeling en schadevergoeding het meest gepaste gevolg is. In het bijzonder wanneer er nooit consensueel bezit was zoals in scenario 4 scoort bemiddeling hoog als meest gepaste gevolg (n= 123). Ook het betalen van een boete of een verplichte cursus online seksueel geweld scoren hoog. Respondenten zijn minder gewonnen voor een gevangenisstraf, wat het laagste scoort in beide scenario's als gepaste bestraffing. Een werkstraf wordt daarentegen wel als een gepaste bestraffing gezien, in het bijzonder in het scenario waar er nooit consensueel bezit is geweest. Enkel bij scenario 4, het niet consensueel bezit zonder vooraf gegeven toestemming, is er wel een significant verschil op te merken tussen een van de socio-demografische kenmerken, namelijk bij de leeftijdscategorieën. De jongere groep scoort beduidend hoger dan de oudere groep op antwoordcategorie 'boete'. Terwijl de oudere groep significant hoger scoort op de categorie 'bemiddeling'.

Grafiek 21: Antwoorden wenselijke bestraffing niet-consensueel bezit

Ook bij de bestraffing van niet-consensueel bezit is er een verschil in bestraffing ten opzichte van het niet-consensueel versturen. Er geven significant meer respondenten aan dat een gevangenisstraf een gepaste bestraffing is voor het niet-consensueel bezit in scenario's 3 en 4 dan dat dit het geval was bij scenario's 1 en 2 over niet-consensueel versturen. Dat zou kunnen betekenen dat de jongeren van mening zijn dat het gedrag van niet-consensueel bezit een zwaarder misdrijf omvat dan het niet-consensueel versturen.

➤ **Aanpak van het niet-consensueel bezit van seksueel getinte inhoud**

Op dit moment is er geen enkel gepubliceerd voorstel om het niet-consensueel bezit van seksueel getinte inhoud van meerderjarigen in België strafbaar te stellen. Met de wet seksueel strafrecht⁷ werd in 2022 een definitie van toestemming in artikel 417/5 van het strafwetboek ingeschreven. Deze definitie voorziet dat toestemming niet kan worden afgeleid uit de 'loutere ontstentenis van verweer van het slachtoffer' en dat toestemming 'op elk ogenblik voor of tijdens de seksuele handeling' ingetrokken kan worden. Deze omschrijving van toestemming werd vooralsnog niet doorgetrokken naar het bezit van naaktbeelden. Dit zou immers betekenen dat zelfs als er bezit met toestemming is dit op een later moment ingetrokken kan worden waardoor de beelden verwijderd moeten worden.

Anders dan het geval bij het niet-consensueel versturen van seksueel getinte beelden, zijn er geen buitenlandse initiatieven of Europese regelgevingen die het niet-consensueel bezit van seksueel getinte beelden op zich strafbaar stellen. Ook hier wordt deze problematiek bekeken vanuit andere strafbare bepalingen zoals het verspreiden van naaktbeelden zonder toestemming of afpersing gebruikmakend van naaktbeelden. Zo voorziet het ontwerp van Richtlijn ter bestrijding van geweld tegen vrouwen eveneens in incriminaties van het niet-consensueel verspreiden van naaktbeelden of het maken van naaktbeelden door middel van technologische middelen (deepnudes).

Het strafbaar stellen van het bezit van naaktbeelden werd wel in het Verenigd Koninkrijk besproken met een uitvoerige rapportering door de Law Commission over online seksueel geweld (Law Commission, 2022). In het rapport werden drie situaties van niet-consensueel bezit geïdentificeerd:

⁷ Wet van 21 maart 2022 houdende wijzigingen aan het Strafwetboek met betrekking tot het seksueel strafrecht, B.S. 30 maart 2022, 25785.

- (a) Er was toestemming voor onbepaald bezit die vervolgens werd ingetrokken, bijvoorbeeld in het kader van een relatie die beëindigd werd
- (b) Er was slechts toestemming voor een bepaald en tijdelijk bezit, bijvoorbeeld de ontvangst van een in de tijd beperkte afbeelding via Snapchat of slechts bezit voor een bepaald doel (bv. foto van geslachtsdelen in het kader van medisch onderzoek)
- (c) Er werd nooit toestemming gegeven voor het bezit van afbeeldingen, bijvoorbeeld bij downloaden van door een ander verspreide beelden in een whatsapp-groep of website, of na hacking

De Law Commission erkent dat dergelijk bezit grote schade aan een slachtoffer kan toebrengen, zeker indien dit gepaard gaat met de vrees voor verspreiding. Desondanks adviseert het rapport om dergelijk bezit op zich, los van de vating onder andere incriminaties, niet strafbaar te stellen. De Law Commission meende dat een dergelijke incriminatie disproportioneel, onhaalbaar en contraproductief zou zijn.

Wel zijn er voorbeelden van civiele rechtsmiddelen om het bezit van seksueel getinte beelden tegen te gaan. In Duitsland oordeelde het Bundesverfassungsgericht⁸ reeds dat de rechter een persoon kan bevelen seksueel getinte beelden van een ander te verwijderen, zelfs al heeft deze de beelden met toestemming gekregen, bijvoorbeeld in het kader van een relatie.

Het is opmerkelijk bij dit fenomeen dat de grote meerderheid van de jongeren denkt dat dit strafbaar is, terwijl het bezit op zich niet strafbaar is tenzij het gaat om kindermisbruikmateriaal. Toch weerhoudt dit jongeren er niet van om beelden bij te houden zonder de kennis en/of toestemming van een ander. Opnieuw duidt dit op een cultuur waar onvoldoende rekening wordt gehouden met toestemming van de andere partij in seksuele relaties. Er is dan ook nood aan bredere campagnes en maatschappelijk debat rond toestemming in online relaties. Bovendien moet toestemming in online relaties een vast deel worden van seksuele opvoeding en mediawijsheid.

⁸ Bundesverfassungsgericht 13 oktober 2015, VI ZR 271/14.

Conclusies & aanbeveling

➤ Conclusies

Kennis	Er bestaat weinig onderzoek over het niet-consensueel bezit van seksueel getinte beelden en de impact hiervan op slachtoffers. Ondanks dat jongeren aangeven dit zeer schadelijke gedrag te vinden is er weinig bewustwording en onderzoek
Bezit	Er is een aanzienlijke groep van jongeren (12%) die aangeven dat hun beelden door anderen in bezit zijn zonder hun toestemming. Een even grote groep geeft aan niet te weten of iemand deze bezit.
Gender	Het niet-consensueel bezit komt in vergelijkbare hoeveelheid voor bij jongens en meisjes
Bemachtiging	Het bezit volgt meestal uit een situatie van sexting waarbij ofwel de toestemming nadien wordt ingetrokken ofwel een beeld wordt gemaakt via screenshot of download zonder toestemming. Bezit is eveneens regelmatig het gevolg van het doorsturen van beelden door een derde of het downloaden van sites.
Strafbaarheid	Jongeren kunnen niet goed inschatten of situaties van niet-consensueel bezit al dan niet strafbaar zijn. Een grote meerderheid vindt dat het strafbaar gesteld moet worden
Bestrafing	Jongeren vinden dat niet-consensueel bezit gevolg moet krijgen via bemiddeling en/of een schadevergoeding. Ze vinden ook een verplichte cursus online seksueel geweld, het betalen van een boete of een werkstraf gepaster dan een gevangenisstraf.

➤ Aanbevelingen

→ **Aanbeveling 1:** Zet in op de bewustwording bij onderzoekers, beleid, onderwijs, jeugdsector en jongeren over de schadelijkheid van het gedrag

→ **Aanbeveling 2:** Ontwikkel richtlijnen en een campagne over het belang van toestemming bij online seksueel gedrag naar jongeren toe. Counter de normalisering van bezit – en verzamelcultuur

→ **Aanbeveling 3:** Werk samen met sociale media en dating-apps voor technische oplossingen en een culturele shift voor het bezit, in het bijzonder de mogelijkheid van screenshots en downloaden, van seksueel getinte beelden wanneer er geen kennis of toestemming van de afgebeelde persoon is

→ **Aanbeveling 4:** Verstevig de mediawijsheid van jongeren zodat ze weten hoe beelden in het bezit kunnen komen van een ander, in het bijzonder bij applicaties met 'snap'-functies

→ **Aanbeveling 5:** Zorg voor gevolgverlening van niet-consensueel bezit van seksueel getinte inhoud, met zowel een strafrechtelijk als civielrechtelijk luik

→ **Aanbeveling 6:** Ontwikkel een cursus online seksueel geweld voor daders van strafbaar niet-consensueel bezit

→ **Aanbeveling 7:** Informeer jongeren over de organisaties waar slachtoffers terecht kunnen indien hun seksueel getinte beelden in het bezit zijn van een ander zonder hun toestemming

Bibliografie

- Barrense-Dias, Y., Suris, J. C., & Akre, C. (2019). "When it deviates it becomes harassment, doesn't it?" A qualitative study on the definition of sexting according to adolescents and young adults, parents, and teachers. *Archives of Sexual Behavior*, 48(8), 2357-2366.
- Burkett, M. (2015). Sex (t) talk: A qualitative analysis of young adults' negotiations of the pleasures and perils of sexting. *Sexuality & culture*, 19(4), 835-863.
- Dodge, A. (2019). Nudes are forever: Judicial interpretations of digital technology's impact on "Revenge Porn". *Canadian Journal of Law and Society/La Revue Canadienne Droit et Société*, 34(1), 121-143.
- Duggan, M. (2017) 'Online harassment 2017', Pew Research Centre. www.pewresearch.org/internet/2017/07/11/online-harassment-2017/
- Durán, M., & Rodríguez-Domínguez, C. (2022). Sending of Unwanted Dick Pics as a Modality of Sexual Cyber-Violence: An Exploratory Study of Its Emotional Impact and Reactions in Women. *Journal of Interpersonal Violence*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/08862605221120906>
- Eaton A. A., Jacobs H., Ruvalcaba Y. (2018). 2017 Nationwide online study of non-consensual porn victimization and perpetration: A summary report. <https://www.cybercivilrights.org/wp-content/uploads/2017/06/CCRI-2017-Research-Report.pdf>
- Flynn, A., Powell, A., Scott, A. J., & Cama, E. (2022). Deepfakes and digitally altered imagery abuse: A cross-country exploration of an emerging form of image-based sexual abuse. *The British Journal of Criminology*, 62(6), 1341-1358.
- Freeman V. (2020). Cyber flashing: Unwanted and non-consensual lewd photographs as technology enhanced sexual harassment. *Seton Hall Law*. https://scholarship.shu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2105&context=student_scholarship
- Gámez-Guadix, M., Almendros, C., Borrajo, E., & Calvete, E. (2015). Prevalence and association of sexting and online sexual victimization among Spanish adults. *Sexuality Research and Social Policy*, 12(2), 145-154.
- Gazet Van Antwerpen (GVA). (2022, 22 september). *Binnenkort gedaan met ongewenste dick pics op Instagram: "Filter blokkeert naaktfoto's automatisch"*. https://www.gva.be/cnt/dmf20220922_96852210
- Handyside, S., & Ringrose, J. (2017). Snapchat memory and youth digital sexual cultures: Mediated temporality, duration and affect. *Journal of Gender Studies*, 26(3), 347–360.
- Harper, C. A., Fido, D., & Petronzi, D. (2019, June 12). Delineating non-consensual sexual image offending: Towards an empirical approach. <https://doi.org/10.31234/osf.io/vpydn>
- Henry, N., & Flynn, A. (2019). Image-based sexual abuse: Online distribution channels and illicit communities of support. *Violence Against Women*, 25(16), 1932–1955. <https://doi.org/10.1177/1077801219863881>
- Huber, A. (2022). 'A shadow of me old self': The impact of image-based sexual abuse in a digital society. *International Review of Victimology*, 1-18. 02697580211063659.

Hunehäll Berndtsson, K., & Odenbring, Y. (2021). Unsolicited dick pics: online sexual harassment, gendered relations and schooling. In *Violence, Victimization and Young People* (pp. 113-128). Springer, Cham.

Jameson S. (2020). *Send Nudes: 1,058 People On How Often They Send & Recieve Nudes*. Bad Girls Bible. <https://badgirls bible.com/naked-ethics>

Karasava, V., & Forth, A. (2022). Personality, attitudinal, and demographic predictors of non-consensual dissemination of intimate images. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(21–22). <https://doi.org/10.1177/08862605211043586>

Kernsmith P., Bryan V., Smith-Darden J., "Online, Offline, and Over the Line: Coercive Sexting Among Adolescent Dating Partners", *Youth & Society* 2018, vol. 50(7), 891 - 904

Law Commission, Intimate image abuse: a final report, Law Com No 47, 6 juli 2022. <https://s3-eu-west-2.amazonaws.com/lawcom-prod-storage-11jsxou24uy7q/uploads/2022/07/Intimate-Image-Abuse-Report.pdf>

Lucas, K. T. (2022). Deepfakes and Domestic Violence: Perpetrating Intimate Partner Abuse Using Video Technology. *Victims & Offenders*, 17(5), 647–659. <https://doi.org/10.1080/15564886.2022.2036656>

Mandau, M. B. H. (2020). 'Directly in your face': A qualitative study on the sending and receiving of unsolicited 'dick pics' among young adults. *Sexuality & Culture*, 24(1), 72-93.

Mandau, M. B. H. (2021). "Snaps", "screenshots", and self-blame: A qualitative study of image-based sexual abuse victimization among adolescent Danish girls. *Journal of Children and Media*, 15(3), 431-447.

Marcotte, A. S., Gesselman, A. N., Fisher, H. E., & Garcia, J. R. (2021). Women's and men's reactions to receiving unsolicited genital images from men. *The Journal of Sex Research*, 58(4), 512-521. www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00224499.2020.1779171

McGlynn, C., & Johnson, K. (2021). *Cyber flashing: Recognising Harms, Reforming Laws*. Bristol University Press. doi:10.46692/9781529217643

Muehlenhard, C. L., Humphreys, T. P., Jozkowski, K. N., & Peterson, Z. D. (2016). The complexities of sexual consent among college students: A conceptual and empirical review. *The Journal of Sex Research*, 53(4-5), 457-487.

Powell, Anastasia & Scott, Adrian & Flynn, Asher & Henry, Nicola. (2020). *Image-based sexual abuse: An international study of victims and perpetrators*. 10.13140/RG.2.2.35166.59209.

Rigotti, C., & McGlynn, C. (2022). Towards an EU criminal law on violence against women: The ambitions and limitations of the Commission's proposal to criminalise image-based sexual abuse. *New Journal of European Criminal Law*, 13(4), 452–477

Ringrose, J. (2020, 29 October) 'Is there hidden sexual abuse going on in your school?', TES, www.tes.com/news/there-hidden-sexual-abuse-going-your-school

Ringrose, J., Regehr, K., & Milne, B. (2021a). *Understanding and Combatting Youth Experiences of Image-Based Sexual Harassment and Abuse*. <https://www.ascl.org.uk/ASCL/media/ASCL/Our%20view/Campaigns/Understanding-and-combatting-youth-experiences-of-image-based-sexual-harassment-and-abuse-full-report.pdf>

Ringrose, J., Regehr, K., & Whitehead, S. (2021b). Teen girls' experiences negotiating the ubiquitous dick pic: Sexual double standards and the normalization of image based sexual harassment. *Sex Roles*, 85(9), 558-576.

Smith, M. (2018, 16 February) 'Four in ten female millennials have been sent and unsolicited penis photo', YouGov. [https:// yougov.co.uk/topics/politics/articles-reports/2018/02/16/ four-ten-female-millennials-been-sent-dick-pic](https://yougov.co.uk/topics/politics/articles-reports/2018/02/16/four-ten-female-millennials-been-sent-dick-pic)

Thorburn, B., Gavey, N., Single, G., Wech, A., Calder-Dawe, O., & Benton-Greig, P. (2021, March). To send or not to send nudes: New Zealand girls critically discuss the contradictory gendered pressures of teenage sexting. In *Women's Studies International Forum* (Vol. 85, p. 102448). Pergamon.

Van Ouytsel, J., Punyanunt-Carter, N.M., Walrave, M., Ponnet, K. (2020). Sexting within young adults' dating and romantic relationships. *Curr Opin Psychol.* 36, 55-59.

Walker, S., Sanci, L., & Temple-Smith, M. (2013). Sexting: Young women's and men's views on its nature and origins. *Journal of adolescent health*, 52(6), 697-701.

Walrave, M., Van Ouytsel, J., Ponnet, K., & Temple, J. R. (2018). Sharing and caring? The role of social media and privacy in sexting behaviour. In *Sexting: Motives and risk in online sexual self-presentation* / Walrave, Michel [edit.]; Ouytsel, Van, Joris [edit.]; Ponnet, Koen [edit.]; Temple, Jeff R. [edit.] (pp. 1–17). Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-71882-8>.

INSTITUUT VOOR
DE GELIJKHEID
VAN VROUWEN
EN MANNEN

Universiteit
Antwerpen

